

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΤΙΧΟΙΣ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΓΛΥΚΑ*

Ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ (Α', σ. 212 κέ) ἐδημοσιεύσαμεν συλλογὴν δημῶδων παροιμιῶν, ἀνθολογηθεισῶν ἐκ τινων μεσαιωνικῶν ποιημάτων. Ταύτης συμπλήρωμα εἶναι ἡ προκειμένη ἐκλογή παροιμιῶν ἐκ τῶν *Στίχων* τοῦ Μιχαήλ Γλυκά (Legend, Bibl. gr. vulgaire I, σ. 18 κέ).

Ὁ Γλυκάς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν παροιμιστὴς τῶν Ἑλλήνων στιχουργῶν τοῦ μεσαίωonos. Ἐπαρκῶς κατέδειξε τοῦτο ὁ Kumbacher¹, ὅστις καὶ τινὰς τῶν ἐν τοῖς *Στίχοις* παροιμιῶν ἐσημείωσε πρῶτος. Εἰς τὸ ποίημα αὐτοῦ ὄλω τῷ θυλάκῳ ἐγκατασπείρει παροιμίας καὶ παροιμιώδεις φράσεις, ἡ δὲ συνήθεια αὕτη τῷ παρέχει τὴν εὐκολίαν καὶ νέας κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον νὰ δημιουργῇ, ὧν δυσχερὴς ἡ διάκρισις ἀπὸ τῶν ἀκραιῶν δὲ δημῶδων. Ἀσφαλῶς δ' ἀναγνωρίζονται αἱ δημῶδεις ἐκ τῆς διατηρήσεως τῶν μέχρι τῆς σήμερον παρὰ τῷ λαῷ ἢ ἐκ τῆς ἀποθησαυρίσεως αὐτῶν ἐν τῶν φερομένων βυζαντινῶν συλλογῶν—ὁ ἕτερος ὁμοίως πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν δημῶδων τρόπος ἐν ἀναφῆρῳ ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ διατριβῇ μου (σ. 214), ἡ ὁμολογία τοῦ συγγραφέως ὅτι δημῶδες παραθέτει λόγιον, ἐνδεχόμενον εἶναι ν' ἀποπλανήσῃ ἡμᾶς παρὰ τῷ Γλυκά. Διότι ὑποδεικνύει μὲν ἐνιαχοῦ σαφῶς τὴν δημῶδη προέλευσιν στίχων τινῶν², ἐν τρισὶν ὁμοίως χωρίοις δὲν πρόκειται περὶ παροιμίας, ἀλλὰ περὶ δεισιδαίμονος δοξασίας.

Ἐν τῷ προοιμίῳ ἀφηγεῖται διὰ μακρῶν ὅτι τὴν συμφορὰν αὐτοῦ προεμήνυσεν ὁ κρωγμὸς κόρακος· καὶ αὐτὸς μὲν καίπερ ἡξέυρων τὴν κοινὴν πρόληψιν τὴν ἐνόμιζε ψευδῆ καὶ προσεπάθησε νὰ μὴ ταραχθῇ ἐκ τοῦ οἴωνου· ἀλλ' ἡ κοινὴ πεποίθησις πλὴν ἀλλ' ὁ λόγος ὁ κοινὸς καὶ ἡ φήμη τῶν ἀνθρώπων (στ. 50) πολὺ τὸν ἀνησύχουν. Διὸ νῆχθη εἰς τὸν θεὸν τοῦτον τὸν φόβον εἰς καλὸν ποίησον ἀποβῆναι (στ. 58), ἀπαραλλάκτως ὡς σήμερον οἱ δεισιδαίμονες εὐχονται πρὸς ἀποτροπὴν οἴωνιζομένου δεινοῦ σὲ καλὸ νὰ μοῦ βγῆ, θεέ μου, ἀλλὰ τὰ πράγματα ἀπέδειξαν ὅτι δίκαιον εἶχον οἱ πολλοί. Ἀληθῶς ἡ πρόληψις αὕτη ἦτο καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους διαδεδομένη³ ὅσον καὶ σήμερον⁴, ἀλλ'

* Ἐδημοσιεύθη εἰς περ. Byzantinische Zeitschrift VII (1898), σ. 138-165.

1. Mittelgriechische Sprichwörter, σ. 54 κέ. Michael Glykas, σ. 402 κέ.

2. Ὁ φασιν (στ. 5). Χρυσοῦς ἐκεῖνος ὁ εἰπὼν, ὄντως σοφίας πλήρης (στ. 28). Ἄρτι κάκῳ συντίθεμαι τοῖς γνωματευομένοις (στ. 78). Λόγος, ἀλήθεια, φέρεται δημοτικὸς ἀρχαῖος (στ. 116).

3. Ψελλοῦ, Περὶ ὠμοπλατοσκοπίας καὶ οἴωνοσκοπίας ἐν Philologus VI, σ. 167 καὶ ἐκ βενναίου κώδικος ἐν Παρθενῶνι, τ. Β', σ. 1096. Βαλαμῶν εἰς 65 καν. τῆς στ' συνόδου ἐν

ἀμφίβολον ἂν ἡ πίστις εἰς αὐτὴν διευτυποῦτο ἐν ἐμμέτρῳ γνώμῃ, καὶ δὴ καθ' ὄν τρόπον φέρεται ἐν τοῖς στίχοις τοῦ Γλυκᾶ 20-21, οὓς ἐντὸς μηνίσκων περιέκλεισεν τοῦτο παραδεχόμενος ὁ ἐκδότης Λεγρᾶνδ. Ὁ βυζαντινὸς στιχοπλόκος διὰ τοῦ στ. 19 τὸ λέγουσιν οἱ χωρικοὶ καὶ λόγος ὁ δημώδης ἠθέλησεν ἀπλῶς νὰ δείξη ὅτι ἡ περὶ τοῦ κρωγμοῦ τοῦ κόρακος δεισιδαιμονία ἦτο δημώδης καὶ οὐδὲν πλέον· ἔχει δηλ. τὴν αὐτὴν ἔννοιαν οὗτος ἦν καὶ ὁ στ. 50 καὶ ὁ στ. 4 πλάσματα πάλιν μυθικὰ καὶ λόγους γραϊδίων ἠκριβωσάμην, ὁ τὴν ἰδίαν δοξασίαν ὑπαινισσόμενος.

Τὰς παροιμίας ὄσας ἐκ τοῦ Γλυκᾶ παραλαμβάνομεν ὑπομνηματίζομεν διὰ μόνων τῶν ἄλλοθεν γνωστῶν βυζαντινῶν καὶ τῶν νεοελληνικῶν ἀντιστοιχῶν, ἐπειδὴ ἡ ἀντιπαράθεσις καὶ τῶν ὁμοίων παροιμιῶν ἄλλων λαῶν θὰ ἐμήκυνεν ἄνευ ἀνάγκης τὸν λόγον.

Ἦμουν παιδὶν, ἐγήρασα, πολὺν διῆλθον κόσμον (στ. 1).

—*Ἦμουν μικρὸς κ' ἐγήρασα.* (Μεσσηνία).

—*Νιὸς ἦμουνα κ' ἐγήρασα καὶ τέτοιο λόγο δὲν τὸν ἤκουσα.* (Ἀνέκδοτος Κεφαλληνίας παρὰ τοῦ Σ. Παγώνη [ἢ Νιά η']).

Αἱ παροιμιώδεις αὗται φράσεις προτάσσονται συνήθως ἐν τῷ λόγῳ πρὸς δήλωσιν ἀπορίας ἢ καὶ ἀποδοκιμασίας ἐκτροπῆς τινὸς πράξεως.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΞ ΑΠΑΛΩΝ ΔΟΥΧΩΝ (στ. 5). ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ ἀρχαία παροιμιώδης φράσις αὕτη (περὶ ἧς βλ. Leutsch εἰς Διογενίαν. 415, Ἀποστόλ. 551^α, Otto, Sprichwörter der Römer, ἀρ. 1826) διὰ τῶν λογίων ἴσως μετεδόθη καὶ εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς λαὸν λέγοντα ἀπὸ τὰ μικρά μου νύχια, ἀντὶ τοῦ νηπιόθεν, ἐκ τρυφερᾶς ἡλικίας.

Ὅσον γηράσκεις μάνθανε καὶ σεαυτὸν ταπεῖνου (στ. 29).

Ἡ μὲν περὶ ταπεινώσεως χριστιανικὴ ἰδέα εἶναι προσθήκη τοῦ Γλυκᾶ, κατὰ τὴν εὐστοχον παρατήρησιν τοῦ Krumbacher (MGS, σ. 55)· τὴν δὲ παλαιοτάτην γνώμην περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μαθήσεως μέχρις ἐσχάτου γήρωσ (περὶ ἧς βλ. Leutsch εἰς Ζηνόβ. 304, Otto, ἀρ. 563) ἐπαναλαμβάνουσι πολλαὶ νεοελληνικαὶ παροιμίαι:

—*Τόσον γερῶ, τόσον θωρῶ.* (Σύμης. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος Η' 485, 89).

Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμ., τ. Β', σ. 459. Τὴν δὲ καὶ σήμερον ὁμοίως φερομένην δοξασίαν ὅτι ὁ νυκτικὸραξ εἶναι θανάτου ἄγγελος ἀναφέρει πρῶτος (Α' ἑκατ. π.Χ.) ὁ ἐπιγραμματοποιὸς Νίκαρχος (Ἀνθολ. ΙΑ' 186)· μέμνηται δὲ ταύτης καὶ Θεόδωρος ὁ Πρόδρομος (ἐν Notices et extr. des Ms., τ. VI, σ. 552).

4. Πλὴν τῶν μαρτυριῶν ἕς ἐσημείωσα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ συνταγματίου τοῦ Ψελλοῦ (Παρθενῶνος τ. Β', σ. 1097) βλ. προσέτι Λαμπρίδου, Ζαγοριακά, σ. 208 (Ζαγόριον Ἡπείρου). Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος, τ. ΙΘ', σ. 139 (Φιλαδέλφεια). Ζωγράφειος ἀγών, τ. Α', σ. 193 (Ἡπειρος).

—Ὡς ποῦ πᾶμεν καὶ γερνοῦμεν, | ἄλλα πράματα θωροῦμεν. (Κύπρου. Σακελλάριος, σ. 286, 303).

—Ὅσο μεγαλώνω, | τόσο καὶ μαθαίνω. (Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 26).

—Ὅσον ὁ καιρὸς διαβαίνει, | τόσο ἀνθρωπος μαθαίνει. (Κρήτης. Παρνασσὸς ΙΖ' 798, 210).

—Ὅσο γερνῶ μαθαίνω. (Αἴνου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος Θ' 350, 11 [γερνῶ]).

—Φολεγάνδρου ἀνέκδοτος παρὰ Κονταρίνη).

—Ὅσο γηράζ' ὁ ἀνθρωπος, τόσο μαθαίνει. (Ἠπείρου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος ΙΗ' 182, 38).

—Εὐχαριστοῦμαι πῶς γερνῶ, γιατί ὄλο μαθαίνω. (Χίου. Κανελλάκης, σ. 241, 204).

—Γάρις τὸ · ἔχω ποῦ πεθαίνω, | ὄσο ζῶ κι ὄσο μαθαίνω. (Παπαζαφειρόπουλος, σ. 293, 947 [Τί γὰρ τὸ ἔχω ποῦ δὲν πεθαίνω ἢ ὄσο ζ.]. — Ἐλευσίνος Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασιμάτη).

—Δὲν ἔχω πῶς ἀποθαίνω, | μόνο ποῦ δὲ ζῶ νὰ μαθαίνω. (Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγών 348, 118).

—Ὅσο γεράζω, τόσο μαθαίνω. (Ἠπείρου. Ἀραβαντινός, ἀρ. 994. Βενιζέλος, σ. 229, 767).

—Ὅσου γερνῶ, τόσο μαθαίνω. (Καλλονῆς Λιάβου ἀνέκδοτος παρὰ Γρ. Βερναρδάκη).

—Δὲν τὸ ἔχω πῶς γηράζω, ἀλλὰ τὸ ἔχω πῶς μαθαίνω. (Μανάρης, σ. 14).

—Δὲν τὸ ἔχω πῶς γερνῶ, ἀλλὰ πῶς μαθαίνω. (Βενιζέλος, σ. 59, 96. — Τήνου ἀνέκδοτος παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλή [Δὲν ἔχω πῶς γ., μόν' ἔχω πῶς μ.]. Ὁμοίως παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [μόν' τὸ ἔχω πῶς μ.]).

—Δὲν μὲ μέλει πῶς πεθαίνω, | ὄσο ζῶ, τόσο μαθαίνω. (Βενιζέλος, σ. 56, 63· 159, 143 [Μὴ γὰρ τὸ ἔχω πῶς π.]. — Ἀθηναϊκῆ. Ἐβδομάς Α' 104 [Δὲν κλαίω πῶς π. μόν' δ. ζῶ μ.]. — Δημητσάνης Γόρτυνος ἀνέκδοτος παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου [Δὲν τόχω πῶς π., δ. ζῶ, κι ὄσο μ.]).

—Δὲν τὸ ἔχω πῶς πεθαίνω, | παρ' ὅποσο πάω μαθαίνω. (Κεφαλληνίας ἀνέκδοτος παρὰ Σπ. Παγώνη).

—Δὲν τὸ ἔχω γὼ πῶς ἀποθαίνω, μόνο πῶς ὄσο γερνῶ μαθαίνω. (Κρήτης. Παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

—Δὲν κλαίει ἢ γριὰ πῶς ἀπεθαίνει, | μόνο ποῦ δὲ ζῆ γιὰ νὰ μαθαίνη. (Νάξου ἀνέκδοτος παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Αἱ παροιμιαὶ αὗται συνηθέστερον λέγονται ὑπὸ γερόντων, δηλούντων τὴν ἐκπληξιν αὐτῶν ἢ τὸν θαυμασμὸν ἐπὶ τῇ θεᾷ ἀήθους τινὸς πράγματος ἢ ἐπὶ καινοφανῶν ἀκουσμάτων. Ἄλλαι δὲ παροιμιαὶ κατειρωνεύονται τῶν ὄψιμαθῶν, τῶν ἀκαίρως ἐπιδιδόμενων εἰς σπουδὴν καὶ διδάσκουσιν ὅτι ἀνώνητος εἶναι ἢ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν φιλοπονία.

—Μάθε, γέρο, γράμματα, | τῶρα στὰ γεράματα. (Μανάρης, σ. 25 [γέρων—εἰς γ.]. Ἀραβαντινός, ἀρ. 693. Βενιζέλος, σ. 150, 7. — Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 24. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

—*Τώρα στὰ γεράματα, | μάθε, γέρο, γράμματα.* (Κοραῆ, Ἄτακτα Β', σ. 91 [εἰς τὰ γ., μ., γέρον, γρ.]. Αὐτ., σ. 231 [ὁμοίως]. Sanders, σ. 108. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1448.— Κρήτης. Jeannarakī, σ. 194.— Λευκάδος. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος Η', σ. 462.— Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870 Β', σ. 349, 20 [*Τώρα πλέον στὰ γ., μ., γέρον, γρ.*]. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 304, 1082. — Κρήτης. Φραντζεσκάκης, σ. 116. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 307, 707.— Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγών Α', σ. 362, 408.— Αἴνου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. Θ', σ. 349, 7 [*γιράματα, μ. γέρε*]. — Μεγίστης. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος ΚΑ', σ. 324, 345.— Λακκοβικίων. Γούσιος, σ. 8. — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη.— Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωίου [*γιράματα, μάθι, γέρου, γρ.*]. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ὄμ.]. — Ἐλευσίνος Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασιμάτη). — Κρήτης παρὰ Γ.Ι. Καλαϊσάκη. — Ἀδριανουπόλεως παρ' Ἀβρ. Δανών).

—*Τώρα στὰ γιράματα, | θὰ μάθ' οὐ γέρονς γράμματα.* (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—*Μάθε, γέρο, γράμματα, | τώρα στὰ σκοντάματα.* (Κρομμύδη, Ἀκολουθία διατριβῆς, σ. 31. Δάρβαρις, σ. 298 [γέρον]. — Κεφαλληνίας παρὰ Σπ. Παγώνη).

—*Μάθε, γέρο, γράμματα, | τώρα στὰ γεράματα, | τύφλες καὶ σκοντάματα.* (Κρομμύδη Ἀκολουθία Β' Διατριβῆς, σ. 31 [*τὴν εἰς τὰ γιράματα-σκοντάματα*]. Negri, σ. 74, 457 [σκοντάματα]).

—*Ζῆγε, γέρο, νὰ μαθαίνης.* (Μάγης ἀνεκδοτός παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

—*Γέρος καὶ δὲν ἔμαθες, καὶ καρτερεῖς νὰ μάθης!* (Καβαδίας, ἀρ. 1108).

Ἐξειδοποιούσι δὲ τὴν ἰδέαν εἰς γέροντα μὲν Σαρακηνὸν ἀναφερομένη ἡ βυζαντινὴ παροιμία:

—*Γέροντα Σαρακηνὸν γράμματα μὴ μαθάνης.* (Ducangius, Glossarium Graec., σ. 851 [Σαρακηνὴ -μαθῆν]. Κοραῆ, Ἄτακτα Β', σ. 231.

Ἀττικὸν ἡμερολόγιον, σ. 386, 76. Krumbacher, Sammlung byz. Sprichw., σ. 71, 65 [*μάθαινε*]. Mgr. Spr. 91, 51, 122 182).

Εἰς τὸν ὄνον δὲ ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν σύμβολον τοῦ δυσμαθοῦς αἱ ἀκόλουθοι νεοελληνικαί:

—*Παλιὸς γάδαρος πορπατησιὰ δὲ μαθαίνει.* (Νάξου παρὰ Μ. Ἰ. Μαρκόπολι).

—*Σαράντα χρονῶ γάδαρους πουρπατ'ξιὰ δὲ μαθαίνει.* (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—*Γέρους γάδαρους δρόμου δὲ μαθαίνει.* (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—*Παλιὸς γάιδαρος, καινούρια περπατησιὰ δὲ μαθαίνει.* (Ἡπείρου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 191, 5 [*δὲ βγάνει*]). — Τήνου παρὰ Στ. Καραλῆ [*πιρπατ'σιὰ δὲ μαθαίνει*]. — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Σάρρου [*πιρβατ'σιὰ δὲ μαθαίνει*]).

—*Σαρανταπέντε χρονῶνε γάιδαρος καινόρια περβατησιὰ δὲ βγάνει.* (Πλαγιᾶς παρὰ Λαζάρου).

—*Τριάντα χρονῶ γάδαρος πορπατησιὰ δὲ μαθαίνει.* (Βενιζέλος, σ. 75, 137).

— Έκατὸ χρόνων γάδαρος ραβάνι δὲν κάνει. (Βενιζέλος, σ. 75.136).

— Παλιὸ γουμάρι κινούργια πιρπατησιά. (Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωίου. — Ἰωαννίνων παρὰ Σάρρου [πιρβατησιά]).

— Παλιὸ μουλάρι, καινούρια περπατησιά. (Ἠλείου. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1068. Βενιζέλος, σ. 248, 16).

— Τριάντα χρονῶ Γιάννης, Μαστρογιάννης δὲ γίνεται. (Βενιζέλος, σ. 75. 138.— Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 29 [Σαράντα χρονοῦ Γ. δὲ γίνεται Μ.]).

Ὁ μάρτυς ἀφ' ἑστίας (στ. 43).

Τὴν ἀρχαίαν ταύτην παροιμίαν (βλ. Leutsch εἰς Ζηνοβ. 40) πιθανώτατα ἐκ βιβλίων παρέλαβεν ὁ Γλυκᾶς.

Ἐπὶ προδήλοις πράγμασιν οὐ χρεία τῶν μαρτύρων (στ. 44).

Πιθανώτατα καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς ὡς παροιμία θὰ ἐφέρετο ἡ γνώμη αὕτη, ἢ μὴ ἀνευρισκομένη μὲν ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ, διατυπωθεῖσα δ' ἐν τῷ κανόνι τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας: notorium non eget probatione. Παραπλησία εἶναι ἡ παρὰ Γερμανίᾳ τῷ Ἀκροπολίτῃ (σ. 138 Βονν) βυζαντινὴ παροιμία: Ἐπὶ (ἡ) τοῖς δήλοις καὶ οἱ δειδαροὶ λέγουσιν: Τὴν αὐτὴν δ' ἔννοιαν ὑποσημαίνει δι' ἄλλης εἰκόνας καὶ ἡ νεοελληνικὴ παροιμία:

— Χωριὸ ποῦ φαίνεται κολαοῦζο δὲν θέλει. (Ἠλείου. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1481 [ποῦ νὰ φ. δὲν θ. κολαγοῦζην]. Βενιζέλος, σ. 340, 64.—Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμερολόγιον τῆς Ἀνατολῆς 181, 55 [τὸ χ.-ὄδηγόν (κολαγοῦζο)]. —Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 32. —Πελοποννήσου. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 308, 1122 [ζολαοῦζη]. —Καρπάθου, Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 353, 214 [Ἡ χώρα-δὲθ θέλει]. —Λακκοβικίων. Γούσιος, σ. 91 [τὸ χ.-κουλαβοῦζη]. —Μεγίστης. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος ΚΑ'. σ. 324, 487 [τὸ χωριὸν-κολαοῦζο δὲθ θ.]. Βύρων Γ', σ. 378, 66. —Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [Τὸ χωρὶο-κολαοῦντζο]. —Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῆ [θέλι]. —Νάξου παρὰ Γαβρ. Λεγάκη. —Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη [ποδότα δὲ θ.]. —Κρήνης Ἐρυθραίας παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἦ: πλότο δὲ θ.]. —Ἀδριανουπόλεως παρὰ Δανών. —Μυκόνου παρὰ Α. Παπαβασιλείου. —Ἠλείας παρὰ Λιναρδάκη. —Βρεσθένων Λακεδαίμονος παρὰ Α. Κωνσταντοπούλου. Ταύτην τὴν παροιμίαν καὶ ἐγὼ ἤκουσα πολλοῦ).

—Τοῦ χωριίου ποῦ φαίνιτι κουλαοῦζουν δὲν θέλεις. (Λιβισίου παρὰ Μουσαίου. —Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Χωριὸ-κουλαγοῦζου δὲ θέλι]).

—Τὸ πρᾶμα ποῦ φαίνεται κολαοῦζη δὲ θέλει (Κρήτης. Ἄπτερα (ἔφημ.), ἀρ. 40, καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Ἄφ' ὧν ἡμεῖς ἐπάθομεν, ἐμάθομεν ἀρκούντως (στ. 45).

Ὅμοιαι γνῶμαι καὶ παροιμιαὶ ἑλληνικαὶ πλεῖσται φέρονται ὧν τινὰς ἐσημείωσαν οἱ ἐκδότης τῆς Γοττιγγείου συλλογῆς τῶν Παροιμιογράφων (εἰς Διογενίαν. Βιένν. 61, Μακάρ. 244, Ἀποστόλ. 1290). Νεοελληνικὰς δὲ παροιμίας γινώσκουμεν τὰς ἐξῆς:

— Ἐπαθε καὶ ἔμαθε. (Negris, σ. 41, 260. Βερέττας, σ. 25, 15. Βενιζέλος, σ. 80, 218. — Πόντου παρὰ Ι. Βαλαβάνη — Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Ἐπαθε, ἔμαθε]).

— Ὁ τς κι ἂν παθάν', μαθάν'. (Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870, σ. 363, 134).

— Παθὸς μαθός. (Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη. — Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Ὁ π. εἶναι μ.]. — Βρεσθένων παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου)⁵.

— Ὁ παθεῖς μαθεῖς. (Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870, σ. 363, 134).

— Δὲν τὴν πάθαμε, | παρὰ τὴ μάθαμε. (Κεφαλληνίας παρὰ Σπ. Παγώνη).

— Ἄ δὲν πάθης, δὲ μαθαίνεις. (Καβαδίας, σ. 127. — Ἡπείρου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΙΗ', σ. 181, 33 [Ἄν δὲν πάθ' ὁ ἄνθρωπος δὲ μαθαίνει]. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Σὰ δὲν πάθης, δὲ μαθαίνεις]. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [δὲ θὰ μάθης]).

— Ὅπου δὲν πάθῃ, δὲ μαθαίνει. (Νάξου παρὰ Μ.Ι. Μαρκόπολι).

— Ὅποιους δὲν ἔπαθι, δὲν ἔμαθι. (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

— Δὲν ἔπαθε, δὲν ἔμαθε. (Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

— Ἄν κ'ι παθάνης, κ'ι μαθάνης. (Πόντου παρὰ Ι. Βαλαβάνη).

— Τὸ πάθῃμά 'ναι μάθημα. (Χίου. Κανελλιάκης, σ. 305, 695).

— Τὰ παθήματα μαθήματα. (Βυζαντίου, Λεξικόν, λ. μάθημα. — Ἡπείρου. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1267. Βενιζέλος, σ. 291, 99. Μέντωρ (Σμύρνης), τ. Δ', σ. 53, 7. — Ἡπείρου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΙΗ', σ. 181, 32. — Λακκοβικίων, Γούσιος, σ. 96. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

— Τὰ παθήματα γίνονται μαθήματα. (Κοραῆ, Ἄτακτα Δ', σ. 381. Sanders, σ. 126. Βερέττας, σ. 25, 15. — Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870, σ. 363, 134. — Κρήτης, Jeannarakis, σ. 166. Ἄπτερα (ἔφημερίς), ἀρ. 30. — Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 31. — Πελοποννήσου. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 291, 921. — Στερεᾶς Ἑλλάδος [εἶναι μ.]. — Πολιχνίτου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [γίγουντι,]. — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [γένονται]. — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

— Τὰ παθήματα τῶν πρώτων γεφῦρι τῶν δευτέρων. (Βερέττας, σ. 56, 3. Βενιζέλος, σ. 291, 101. Ἀνατολικὴ ἐπιθεώρησις Α' 379. Πολυλά, Φιλολογ. γλῶσσα, σ. 69 [γιοφῦρι]. — Λακκοβικίων. Γούσιος, σ. 96 [τοῦ πρώτου-τοῦ δευτέρου]).

— Τῶν πρώτων τὰ παθήματα τῶν πισινῶν γεφύρια. (Νεοελ. ἀνάλ. 415)⁶.

5. Ὅτι ἀπαράλλακτος παροιμία (παθὼν καὶ μαθὼν) ἦτο ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς συνάγομεν ἐκ τοῦ Νικήτα τοῦ Εὐγενειανοῦ (Γ, 194 Hercher): Παθοῦσα καὶ μαθοῦσα νῦν, τὸ τοῦ λόγου.

6. Ἡ αὐτὴ ἔννοια διὰ παραπλησίας εἰκόνοσ διατυπῶνται καὶ ἐν τῇ βυζαντινῇ παροιμίᾳ

ριπατεῖ. Ὅμοίως Σοφοκλ., Φιλοκτ. 1018: «ἐν ζῶσιν νεκρόν». Εὐριπ.
Ἴκετ. 968—969. Append. prov. Gott. 196.

*Συμφέρει χρόνος ὁ κακὸς καὶ κρείττων ἐνὶ πάντως
τοῦ γείτονος τοῦ πονηροῦ καὶ τοῦ συκοφαντοῦντος.*

*Τοῦ χρόνου γὰρ κατὰ μικρὸν συμπεριφερομένου,
συμφέρονται καὶ τὰ δεινὰ καὶ ρέουσι τῷ χρόνῳ,
ὁ γείτων δὲ παράμονος τοῖς γειτονοῦσι σκόλωψ,
συκοφαντῶν, δολορραφῶν, μοχλεύων, ἐνεδρεύων,
πόστας(;) ἰστῶν ἀσυμφανῶς καὶ βρόχους ἐξορύσσων.*

(στ. 79 κέ)

Οἱ μὲν πρῶτοι δύο στίχοι φαίνονται διασκευὴ δημῶδους παροιμίας, οἱ δὲ λοιποὶ εἶναι ρητορικός πλατυσμός πρὸς ἐξήγησιν ταύτης. Ὅτι δ' ὑπῆρχε τοιαύτη βυζαντινὴ παροιμία, πλὴν τοῦ προηγουμένου στίχου, ὑπεμφαίνοντος τοῦτο, μαρτυροῦσιν καὶ αἱ ἐξῆς σημεριναί:

—Κάλλιο κακὸν χρόνο παρά κακὸν γείτονα. (Πάρου παρά Π. Σαρρῆ. — Πολιχίτου Λέσβου παρά Γρ. Ν. Βερνάρδου. [Κάλλια κ. χρόνου πῖρι κ. γείτονα]. — Λευκάδος [κακὸς χρόνος π. κακὸς γείτονας]. — Κύπρου. Σακελλάριος, τ. Β', σ. 286, 277 [Κάλλιον κακὸν χρόνον παρά κακὸν γείτον]. — Κρήτης παρά Γ. Ι. Καλαϊσάκη [Καλλιὰ 'ναί ένας κακὸς χρόνος, π. ένας κακὸς γείτονας]. — Τὸν κακὸν χρόνο τὸν περνᾷς, τὸν κακὸν γείτονα ὄχι. (Παπαζαφειρόπουλος, σ. 300, 1041^β [γείτονα δὲν τὸν περνᾷς]. — Ζητούνης Γορτυνίας παρά Κ. Κασίματη [ὁμοίως]. — Γορτυνίας παρά Ν. Λάσκαρι. — Δημητσάνης Γορτυνίας παρά Φ. Ἡλιοπούλου).

—Ὁ κακὸς χρόνος περνᾷ, κι ὁ κακὸς ὁ γείτονας μένει. (Κρομμύδη, Ἀκολουθία Β' διατριβῆς, σ. 41 [περνᾷ, ὁ δὲ κ. γείτων μ. πάντα]. Negris, σ. 89, 566 [ὁμοίως]. Ἀραβαντινός, ἀρ. 854. Βενιζέλος, σ. 187, 161 [ἦ: Ὁ κακὸς καιρὸς-ὁ δὲ κ. γ.]).

—Ὁ κακὸς ὁ χρόνος διαβαίνει | ὁ κακὸς ὁ γείτονας πάντα μένει. (Μανάρης, σ. 29 [ὁ δὲ κακὸς ὁ γείτων]).

*Ὅπου ἔχει ἀμέριμον ψυχὴν, ὅπου ἐνὶ χορτασμένος
ποτὲ οὐ πιστεύει νηστικόν, ποτὲ οὐ ψυχοπονᾶται* (στ. 117-118).

Αὐτὸς ὁ ποιητὴς δηλοῖ ὅτι οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι λόγος δημοτικὸς ἀρχαῖος ἢτοι ἀρχαία παροιμία. Ὅμοίως δὲ νεοελληνικὰς παροιμίας ἔχομεν τὰς ἐπομένας:

—Δὲν πιστεύει ὁ χορτασμένος τὸ κακὸν τοῦ νηστικοῦ. (Ἀραβαντινός 254. Βενιζέλος, σ. 58, 80).

7. Ἀντὶ τοῦ προδήλως ἐφθαρμένου πόστας γραπτέον ἴσως πόδας. Ἐννοεῖ δ' ὁ ποιητὴς πόδας ἰστῶν (ἰστόποδας), οὗς πηγνύει ὁ φθονερός γείτων, ἵνα ὑφάνῃ τὰς δολοπλοκίας του. Καὶ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ πρέπει νὰ προστεθῇ τὸ ἄρθρον: *συμφέρει ὁ χρόνος*.

— Ὁ χορτασμένος τοῦ νηστικοῦ δὲν πιστεύει. (Κρομμύδη, Ἀκολουθία Β' διατριβῆς, σ. 39 [τὸν νηστικὸν δὲν τὸν πιστεύει]. Μανάρης, σ. 35 [ὁμοίως]. Negris, σ. 106, 698 [ὁμοίως]. Βενιζέλος, σ. 245, 1004. — Κρήτης. Φραντζεσκάκης, σ. 113 [Ὁ χ. δὲν π. τοῦ ν.]. — Στερεᾶς Ἑλλάδος [Ὁ χορτᾶτος τὸν νηστικό]. — Δημητσάνης Γορτυνίας παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου. — Ἰωαννίνων παρὰ Σάρρου [Ὁ χορτασμένους τοῦ νηστ'κὸ δὲν τὸν πιστεῦι]).

— Ὁ χορτασμένος δὲν πιστεύγει τοῦ πεινασμένου. (Κρήτης. Jeannakaki 144. — Θήρας παρὰ Νοητάκη).

— Ὁ χορτασμένος τοῦ πεινασμένου δὲ θυμᾶται. (Νισύρου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 411, 24 [τοῦ νηστικοῦ]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι. — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη).

— Ὁ χορτᾶτος δὲν πιστεύει τοῦ νηστικοῦ. (Παπαζαφειρόπουλος, σ. 278, 774. — Πελοποννήσου παρὰ Α. Καρκαβίτσα [τοῦ ν. δὲν π.]. — Βρεσθένων Λακεδαιμόνος παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου [ὁμοίως]).

— Ὁ χορτᾶτος τοῦ πεινασμένου δὲν πιστεύγει. (Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 25 [τὸν πεινασμένο δὲν τὸν πιστεύει]. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 273, 462. — Κεφαλληνίας παρὰ Σπ. Παγώνη [πιστεύει]).

— Ὁ χορτᾶτος τ' πεινασμέν' δὲ τ' θυμᾶς. (Ἰθῆου παρὰ τῆς Κας Στυλιανῆς Καραλῆ).

— Ἡ χορτᾶτους τὸν νησκό δὲν τὸν πιστεῦι. (Δακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωίλου).

— Δὲν πιστεύει ὁ χορτᾶτος τὴν κοιλιά τοῦ νηστικοῦ. (Γορτυνίας παρὰ Ν. Λασκαρη).

— Χορτατὸς τοῦ νησκό δὲ τοῦ ρουτᾶ. (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

— Ὁ χορτασμένον γιὰ τὸν πεινασμένον ψιλά ψιλά θρύπτει. (Πόντου παρὰ Ι. Βαλαβάνη. = Παραθέτει εἰς αὐτὸν μικρὰ τεμάχια ἀνεπαρκῆ νὰ τὸν χορτάσωσι).

— Χορτασμένους τὸν ἰνισκό δὲν τὸν ρουτᾶ, τσι καβαλλάρις τοῦ πουργατίμου. (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἐν τῇ παροιμίᾳ ταύτῃ βλέπομεν τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ δι' ἄλλης εἰκόνας ἐκφερομένην, ἣτις καὶ ὡς ἴδια παροιμία λέγεται: Ὁ καβελλάρις δὲν πιστεύει τοῦ ἀπεζοῦ (Βρεσθένων Λακεδαιμόνος παρὰ Α. Κωνσταντοπούλου). Ἄλλ' ὁ Γλυκᾶς ἐν στ. 119-127 καὶ ἄλλων εἰκόνων ποιεῖται χρῆσιν, πιθανῶς μὴ παραλαβὼν ταύτας ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ, ἀφοῦ δὲν ἀνευρίσκονται ἐν ἄλλαις παροιμίαις.

- Ὡς ὄρνεον πετάζεται⁸ δοκοῦν τον δλα ὀμάλιν (στ. 129).

Σὰν τὸ πουλί πετῶ, αὐτὸς πετᾶ σὰν τὸ πουλί εἶναι συνήθης παροιμιακὴ φράσις πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀμερίμνου.

Τόπος οὐ χωρεῖ σε (στ. 156).

Ὁμοίως εἶπε καὶ ὁ Πτωχοπρόδρομος (ΣΤ' 368, σ. 123 Legrand): δλους χωρεῖ ἢ ἐκκλησιὰ καὶ μὲν (δ.γ. κ' ἐμὲν) οὐδὲν ἐχώρει. Ἡ φράσις δὲν μὲ χωρεῖ ὁ

8. Κατὰ τὴν ὀρθὴν διόρθωσιν τοῦ Χατζιδάκι (Byz. Z., τ. Ι, σ. 102) ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ χειρογρ. πελάζεται.

τόπος εἶναι συνήθης ἀντὶ τοῦ δυσφορῶ, ἀδημονῶ· ἡ αὐτὴ εἰκὼν ἐνυπάρχει καὶ ἐν τῇ μεταφορικῇ χρήσει, τῇ καὶ κατὰ τοὺς ἑλληνιστικoὺς χρόνους συνήθει, τῶν λέξεων στενόχωρος, στενοχωρητικός (βίος), στενοχωρία, στενοχωρῶ—οὔμαι.

Κουκκὶν κουκκὶν εἰὼν σωρευθῆ τὸ μὸδιν νὰ γεμίση (στ. 183)

Ἄπαράλλακτοι σχεδὸν εἶναι τινες τῶν κάτωθι νεοελληνικῶν παροιμιῶν:

—*Κουκκὶ κουκκί, | γεμίζει τὸ σακκί.* (Αἴνου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. Θ', σ. 349, 8.

— Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

—*Κοκκὶν καὶ κοκκί, | γομών' τὸ σακκί.* (Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870, σ. 362, 162).

—*Κουτσὶν κουσίγ, | γεμίζει τὸ σακκί.* (Μεγίστης. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΚΒ', σ. 320, 257).

—*Κούκκουδο κούκκουδο τὸ μάλαθρο, | γέμισ' ἢ γριὰ τὸν κάλαθο.* (Βενιζέλος, σ. 144, 418 [ἐγέμισε]).

—*Μάραθο καὶ μάραθο, | γεμίζει ἢ γριὰ τὸν κάλαθο.* (Κρήτης. Jeannakaki, σ. 84. — Νάξου παρὰ Μ. Γ. Μαρκόπολι [*Ἀμάραθο κι ἀμάραδο γ. ἢ γριά*]).

—*Σκουλί σκουλί τὸ μάραθο, | γεμίζει ἢ γριὰ τὸν κάλαθο.* (Κρήτης. Φραντζεσκάκης, σ. 114).

—*Φασούλι τὸ φασούλι, | γεμίζει τὸ σακκουλί.* (Παροιμία κοινοτάτη. Δάρβαρις, σ. 300 [Φ. καὶ φ.]. Μανάρης, σ. 11, 94 [Ἀπὸ φ.φ.]. Βυζαντίου, Λεξικόν, λ. φασούλι [Ἀπὸ φ.φ.]. Βερέττας, σ. 61, 1. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1452. Βενιζέλος, σ. 330, 8. — Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870, σ. 362, 122 [*Φασούλιν καὶ φασούλιν γομώνει τὸ σακκουλί*]. Βύρων, τ. Γ', σ. 441, 62. — Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 31 [Φ. στὸ φ.]. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 306, 1093. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 316, 780 [Φ.φ.]. — Κατιρλί Βιθυνίας. Μακρής, σ. 87 [Ἀπὸ φ.φ. γιομίζει]. — Ἡπείρου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος, τ. ΙΗ', σ. 180, 13. — Μεγίστης. Αὐτ., τ. ΚΑ', σ. 325, 545 [*Φασούλι φ. γιμίζει*]. — Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος, σ. 99 [μὲ φ.]. Αὐτόθεν παρὰ Ι. Πρωίου [Ἀπὸ φασούλι σὲ φασούλι γιομίζει τοῦ σακκουλί]. —

Τρικάλων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνοῦ [*Φασούλι τοῦ φασούλ γιομόζι τοῦ σακκουλί*]. — Σίφνου παρὰ Σπ. Δουκάκη [Φ. στὸ φ.]. — Πάτμου παρὰ Χ. Μάλανδράκη [Φ. φ. γεμόντζει]. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [*Φασούλι τοῦ φασούλι γιμίζει τοῦ σ. ἦ: γιμώζι*]).

—*Λουμποῦνι τὸ λουμποῦνι | γεμίζει τὸ σακκουλί.* (Νισύρου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 411, 35).

—*Σταλαματιὰ σταλαματιὰ γεμίζει τὸ πιθάρι.* (Ρόδου. Ἐφημ. Φιλομαθ., 1860, σ. 1257. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 294, 623 [γ. τὸ ποτήρι]).

Καὶ ἀντιστρόφως:

—*Σταλαματιὰ σταλαματιὰ ἤδειασε τὸ βαγένι.* (Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

—Φασουλάκι φασουλάκι, κι άσπρουλάκι άσπρουλάκι, | άδειάζει γλήγορα τὸ σακκουλάκι. (Βενιζέλος, σ. 330, 9).

Ἔσω σὲ ἔχω, κόσσυφε, δωρεὰν καὶ σπαρταρίζεις (στ. 245).

Πιθανώτατα εἶναι καὶ αὕτη παροιμία, ἀλλ' ὁμοίαν νεοελληνικὴν δὲν ἐνθυμούμεθα.

Ὅσα καὶ ἂν λέγῃς ὁ πονῶν, καὶ κρούῃς καὶ λαμβάνῃς, πάντα δοκοῦσιν ὄνειρος εἰς ἄθλιβον καρδίαν (στ. 252-3).

Οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι παράφρασις μεσαιωνικῆς παροιμίας μέχρι τοῦδε διατηρηθείσης: *Ξένος πόνος ὄνειρος*, ἥτις ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Πλανοῦδη (ἀρ. 268) μετεβλήθη εἰς *Ἀλλότριον ἄλγος ὄνειρος*. Εὐρηται δ' ἐν ταῖς μεσαιωνικαῖς συλλογαῖς καὶ κατ' ἄλλον τύπον: *Ξένος πόνος ὄλον γέλι* (Ἀγιορειτικοῦ κώδικος ρωσικοῦ μοναστ. ἀρ. 779, φύλλ. 9β, ἀρ. 70). Καὶ ὑπὸ τὸν τύπον δὲ τοῦτον καθὼς καὶ ὑπὸ ἄλλους ὁμοίους σώζεται παρὰ τῶ καθ' ἡμᾶς λαῶ, ὡς καταδεικνύται ἐκ τῶν κάτωθι παρατεθειμένων.

—*Ξένος πόνος ὄνειρος*. (Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 24).

—*Ξένους πόνους ὄνειρου*. (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη)

—*Ξένον πόνος ὄνειρον*. (Πόντου παρὰ Ἰωάνν. Βαλαβάνη)

—*Ξένος πόνος, ὄλο γέλια*. (Νεοεὐλ. ἀνάλ., ἀρ. 269. — Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 357, 306 [*Ξένα γέλια*]). — Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη [ὁμοίως]).

—*Ξένοι πόνοι, ξένα γέλια*. (Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγ. Α' σ. 366. 379. — Πάτμου παρὰ Μαλανδράκη. — Νάξου παρὰ Μ. Γ. Μαρκόπολι).

—*Ξένοι πόνοι, χάχλανα*. (Κύπρου. Σακελλάριος, τ. Β', σ. 287, 331.

—Κρήτης παρὰ Ι.Γ. Καλαϊσάκη [*χάχαρα*]. *Χάχλανα* δὲ ἢ *χάχαρα* οἱ καγχασμοί).

—*Ξένος πόνος, ξένα δάκρυα*. (Βενιζέλος, σ. 174, 8. Βύρων, τ. Γ', σ. 375, 25. — Τήνου παρὰ τῆς Κας Στυλ. Καραλῆ [*Ξένοι πόνι*]). — Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ὁμοίως]).

—*Ξένους πόνους κόπανους*. (Λιβισίου Λυκίας παρὰ Μουσαίου).

—*Ξένος πόνος ξώδερμα*. (Κρομμύδη, Διατριβή, σ. 1226 [*ξέδερμα*]). Τοῦ αὐτοῦ, Ἄκολουθ. Β' διατριβῆς σ. 34. Μανάρης, σ. 28 [*ἐξώδερμα*]. Negris, σ. 85, 336. Βύρων Γ', σ. 375. 25.— Ἠπίρου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΙΗ', σ. 192, 168. Ἠπίρου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 50. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 263, 594 [*ξέδερμα*]). — Ἰωαννίνων παρὰ Σάρρου [ἦ: *ξώδρεμα*]). — Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

—*Ὁ ξένος πόνος ξέδραμος*. (Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

—*Ξένος πόνος ξέγδαρμα*. (Βυζαντίου, Λεξικόν, λ. ξέγδαρμα. Βερέττας, σ. 80, 1. Βενιζέλος, σ. 174, 7. — Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 24. — Ἀθηνῶν. Ἑβδομάς Α', σ. 152. — Κεφαλληνίας παρὰ Σπ. Παγώνη. — Αὐτόθεν παρὰ τοῦ αὐτοῦ [*ξέδαρμα*]).

—*Ὁ ξένος πόνος βρούντουρος*. (Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

Παρά διαβόλου (στ. 265).

Παροιμιώδης φράσις σημαίνουσα τὸ τυχαίως καὶ παρὰ προσδοκίαν ἐπελθόν. Σήμερον λέγομεν πρὸς δήλωσιν τῆς αὐτῆς ἐννοίας κατὰ στραβοῦ διαβόλου (βλ. καὶ *Πτωχοπρόδρ.* Α' 177, σ. 44 Legrand).

Θέλων νὰ δείξη ὁ Γλυκᾶς ὅτι εἶναι ἀθῶος τῆς πράξεως, δι' ἣν καθείρχθη, καὶ ὅτι τὰ πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἐνοχῆς του προσαγόμενα τεκμήρια οὐδεμίαν πρὸς τὴν κατηγορίαν ἔχουσι συνάφειαν, οὔτε λογικὴν οὔτε χρονικὴν, φέρει ἐν στ. 258-268 τέσσαρας παραβολάς. Κάποτε ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ λυχναρίου τζῖον, ἢ ὡς λέγομεν σήμερον καῦτρα, καὶ εἰς αὐτὸ ἀποδίδεται ἡ σημερινὴ πυρκαϊά. Πάλαι ποτὲ ἐχασμήθη τις κατὰ τύχην καὶ σήμερον ἐνθυμήθη νὰ ποιήσῃ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ πρὸ τοῦ στόματος διὰ νὰ μὴ ἔμβῃ εἰς τὸ σῶμα ὁ διάβολος, κατὰ τὴν μέχρι τοῦ νῦν ἐπικρατοῦσαν πρόληψιν. Προπέρυσιν ἔτυχέ τις κοιμώμενος νὰ ξεσκεπασθῇ καὶ φέτος ἐκρουολόγησε καὶ προσεβλήθη ὑπὸ ρευματισμῶν, καὶ φροντίζουσι περὶ τῆς θεραπείας του οἱ περὶ αὐτόν. Εἰς τὸν ἰδόντα καθ' ὕπνου ὅτι ἔτρωγε πεπόνιον, λέγουσι νὰ πῆ οἶνον διὰ νὰ μὴ πάθῃ τι. Ταῦτα πάντα ἐκφέρονται μὲν κατὰ τὸν τύπον τῶν παροιμιῶν (μάλιστα ὁ στ. 263), δὲν εἶναι ὁμοίως βέβαιον ἂν ἀληθῶς δημῶδεις παροιμίας διεσκεύασεν οὕτως ὁ Γλυκᾶς. Ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς ἔχει πολλὰς ἀντιστοιχοῦσας παροιμίας, ὧν γίνεται χρῆσις εἰς δήλωσιν τῶν παρακαίρως πραττομένων ἢ τῆς ἀκαίρου μγείας παλαιῶν πραγμάτων ἢ τῆς ἀτόπου συναφείας πραγμάτων ἀσχετῶν πρὸς ἀλλήλα, διαφέρουσιν ὁμοίως αἱ εἰκόνες τῶν παροιμιῶν τούτων. Εἰσὶ δ' αὗται: ὅτι πέρυσιν ἐκάη τι (ἀορίστως) καὶ φέτος ἐβρώμησε· ἢ ἐκάη πέρσι ὁ λαγός, ἢ τὸ βουνό· ἢ ἐψόφησέ τι (ἀορίστως)· ἢ ἐψόφησεν ὁ λαγός, ἢ ὁ γάιδαρος. Χρονικῶν δ' ἐπιρρημάτων γίνεται ἐν ταῖς παροιμίαις ταύταις χρῆσις συνηθέστατα μὲν τοῦ πέρυσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ κάποτε ὡς παρὰ Γλυκᾶ, τοῦ προχτές καὶ τοῦ ψές. Ἐν παρόδῳ δὲ σημειωτέον ὅτι ἀντιστοιχοῦσας τῆς παρὰ Γλυκᾶ ἀναφερομένης θεραπείας τοῦ καθ' ὕπνου παθήματος ἔχομεν τινὰς ἀστείας διηγήσεις ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰεροκλέους καὶ τοῦ Φιλαγρίου φερομένη συναγωγῇ (ἀρ. 15, 207, σ. 268. 310 Boissonade).

Ἡ παπαδιά παρέπεσεν, ἐξύβρισε τὴν κοίτην, καὶ καθαιροῦσι τὸν παπᾶν, αἱ συμφορὰ μεγάλη!

Ἐκείνη παρηνόμησε καὶ τοῦτον τιμωροῦσιν κτλ. (στ. 270 κέ).

Βωμολοχικώτερον τὴν αὐτὴν ἐννοίαν ἐκφράζει ἡ παροιμία:

— *Νὰ γαμιέται ἡ παπαδιά, νὰ πλερώνῃ τὸ χωριό.* (Χίου. Κανελλάκης, σ. 224, 78 [*Ἄς γ. - κι ἄς πλερώνῃ*]). — Μεγίστης. Ὁ ἐν ΚΠ. σὺλλ. ΚΑ', σ. 321, 314 [*Ἄ γ. π. νὰ πλερώνῃ*]). — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη [*Νὰ γ.*]. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [ὁμοίως].

Ἴσως ἡ μεσαιωνικὴ παροιμία (ἂν ὁ Γλυκᾶς δὲν μετέβαλε τὰς λέξεις) εἶχεν οὕτω: *Παρέπεσεν ἡ παπαδιά | καὶ καθαιροῦσι τὸν παπᾶν, ἐπεξέτεινε δ' αὐτὴν*

διὰ παραπληρωμάτων εἰς τέσσαρας πολιτικούς στίχους. Ὁμοίως εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην παροιμίαν ἐξ ἑνὸς πολιτικοῦ ἀποτελουμένην προσέθηκε καὶ δεύτερον ἴδιον ὁ Γλυκᾶς, τὸ αὐτὸ δὲ ποιεῖ καὶ ἐν στ. 282-283 καὶ ἄλλαχού.

Ἐλάκτισεν ὁ γάιδaros καὶ δέρουσι τὸ σάγμα (στ. 274).

Ὁ K r u m b a c h e r (MGS, σ. 236) κατέδειξε τὴν ὁμοιότητα τῆς παροιμίας ταύτης πρὸς νεοελληνικὰς καὶ πρὸς παροιμίας ἄλλων ἐθνῶν. Ἐνταῦθα συμπληροῦμεν τὴν ἀναγραφὴν τῶν νεοελληνικῶν, παραθέτοντες πάσας τὰς γνωστὰς παραλλαγὰς.

—*Φταίγει ὁ γάιδaros καὶ δέρουν τὸ σαμάρι.* (Βυζάντιος, Λεξικόν, λ. γάιδaros [Τὸν φαίει ὁ γάιδaros καὶ δέρνει], λ. σαμάρι [Σὲ πταίει ὁ γάιδaros καὶ δέρνει]. Βερέττας, σ. 61, 5 [Φταίει]. — Ἡλείου. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1168 | [Πταίει ὁ γάιδaros]. Βενιζέλος, σ. 334, 53. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 287, 876 [Σοῦ φταίει ὁ γάιδaros καὶ δέρνει]. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 191, 4 [Φταίει ὁ γάιδaros καὶ δέρνει]).

—*Φταίγει τὸ γομάρι | καὶ δέρουν τὸ σαμάρι.* (Μανάρης, σ. 43. Βύρων Γ', σ. 378, 64 [Φταίει]).

—*Ἐφταιζ' ὁ γάιδaros κ' ἐδεῖραν τὸ σαμάρι.* (Κρήτης. Jeannarakí 51).

—*Ὁ γάιδaros ἂν τοῦ ᾠφταιξεν, ἐδεῖρε τὸ σαμάρι.* (Κρήτης. Παρνασσός ΙΣΤ' 480, 4. Αὐτόθεν παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [τοῦ ἐφταιξεν ἢ: Ἄν τοῦ ᾠφταιξεν ὁ γ.

—*Ἄν ἐσφαλε ὁ γάιδaros, τί φταίει τὸ σαμάρι;* (Βενιζέλος, σ. 15, 197.

—*Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 12 [Ἄν σ' ἐφταιξεν ὁ γ. τί πταίει]).*

—*Ἄν κλάνη ὁ γάιδaros, τί φταίει τὸ σαμάρι;* (Καβαδίας, σ. 475).

—*Δὲ μπορεῖ νὰ δεῖρη τὸ γάιδaros καὶ δέρνει τὸ σαμάρι.* (Βενιζέλος, σ. 57, 66).

—*Δὲν μπορεῖ νὰ βαρήση τὸ γάιδaros καὶ βαρεῖ τὸ σαμάρι.* (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

—*Δὲν ἀμπουροῦν νὰ δέρουν τὸν γάιδaros κὶ δέρουν τὸ σαμάρι.* (Λιβισίου παρὰ Μουσαίου).

—*Δὲ μπορεῖ νὰ χτυπήση τὸ γάιδaros, χτυπᾷ τὸ σαμάρι.* (Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος, σ. 91).

—*Σὰ δὲν πορῶ νὰ δεῖρω τὸ γάιδaros, δέρνω τὸ σαμάρι.* (Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ).

—*Δὲ μπορεῖ νὰ δεῖρ' τοῦ γάιδaros, τσι δέρνει τὸ σαμάρι.* (Πλωμαρίου καὶ Ἀγιάσου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—*Ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ δεῖρη τὸ γάιδaros, δέρνει τὸ σαμάρι.* (Κύμης. Τρίμη, Κυμαϊκά, σ. 67. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

—*Δὲν ἐστιχοῦ τὸ γάιδaros καὶ ἔρνου τὸ σαμάρι.* (Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 348, 117).

—*Ὅποιος ἐν μπορεῖ νὰ δέρρη τὸν γάιδaros, δέρνει τὸ σάμμα.* (Κύπρου).

—*Ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ δεῖρ' τοῦ γαιδουρέλλι | δέρνει τὸ σαμαρέλλι.* (Μανδαμάδου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—Ὅποιος δὲν μπορεῖ στὸ γάδαρο, ξεσπάει στὸ σαμάρι. (Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Καὶ δι' ἄλλης παραβολῆς:

—Φταίει ὁ ράφτης καὶ δέρνουν τὸ μάγερα. (Κρομμύδη, Ἀκολουθία Β' διατριβῆς, σ. 44 [Φταίγει]. Negris, σ. 113, 745 [Πταίει-μάγειρον]. Βερέττας, σ. 61, 5 [ὁ ράπτης]. Βενιζέλος, σ. 334, 52 [Φταίγει]. Βύρων Γ', σ. 378, 64).

Ἡ παροιμία αὕτη δὲν εἴμεθα βέβαιοι ἂν εἶναι γνησία δημοτική· οὔτε ἡμεῖς τὴν ἠκούσαμεν ποτε, οὔτε τις τῶν ἀποστειλάντων ἡμῖν πολλαχόθεν συλλογὰς παροιμιῶν τὴν κατέγραψεν, οὐδ' ἐν ταῖς συλλογαῖς ταῖς περιλαμβανούσαις ἀκραιφνῶς δημῶδεις παροιμίας περιέχεται. Οἱ δύο πρῶτοι δημοσιεύσαντες αὐτὴν οὐχὶ σπανίως παρεμβάλλουσιν εἰς τὰς συλλογὰς των καὶ μεταφράσεις ἀρχαίων παροιμιῶν ἢ καὶ αὐτὰς τὰς ἀρχαίας ἀμεταλλάκτους, ὁ δὲ Βερέττας καὶ ὁ Βενιζέλος ἀνυπόπτως παραλαμβάνουσι πάσας ὡς δημῶδεις. Ἡ ἀρχαία παροιμία κεῖται παρὰ τοῖς κωμικοῖς Φιλυλλίῳ καὶ Εὐβούλῳ (παρ' Ἀθηναίου Θ' 381α) *ὄσ' ἂν ὁ μάγειρος ἐξαμάρτη τύπεται, | ὡς φασιν, αὐλητῆς παρ' ὑμῖν*. Ὑπὲρ δὲ τῆς γνησιότητος τῆς παρὰ Κρομμύδη καὶ Νέγρη παροιμίας συνηγορεῖ ἡ μεταλλαγή τῶν προσώπων, τοῦ ράπτου ἀντικαταστήσαντος τὸν μάγειρον, καὶ τοῦ μαγείρου τὸν αὐλητὴν τῆς ἀρχαίας⁹.

Καὶ ἄνευ παραβολῆς:

—Ἄλλος φταίει κι ἄλλος πῆρε τὰ πέντε. (Μανάρης, σ. 9, 24, Βενιζέλος, σ. 9, 108. Ἦτοι ἄλλος παρὰ τὸν πταίσαντα ὠνειδίσθη, φασκελωθεὶς διὰ τῶν πέντε δακτύλων τῆς παλάμης).

—Ἄλλοι φταίουν κι ἄλλοι παθαίνουν. (Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

—Ἄλλος τοῦ φταίει κι ἄλλοῦ ξεθυμαίνει. (Ἀραβαντινός, ἀρ. 38 [καὶ σ' ἄλλον ζ.]. Βενιζέλος, σ. 10, 115).

Καὶ πολυπληθεῖς δ' ἄλλαι παροιμῖαι διδάσκουσιν ὅτι πολλακίς «ἂ παρ' ἐτέρων γίνονται καταβλάπτουσιν ἄλλους» παρὰ τὸν νόμον, ὃν ἐπικαλεῖται ὁ Γλυκᾶς (στ. 279).

Καὶ οἱ ἐπαγόμενοι ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Γλυκᾶ, στ. 276-277 περιέχουσι παραβολὴν, τὴν αὐτὴν καὶ αἱ δύο προηγούμεναι παροιμῖαι ἐνέχουσιν ἐννοίαν, ἄδηλον δὲ μὴ καὶ ἐν αὐτοῖς ἐγκρύπτεται παροιμία τις.

Ἐδῶ τὸ δός, ἐκεῖ τὸ δός, παρέκει οὐκ ἔλαθέ μας; (στ. 281)

Τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον εἶναι παροιμιώδης φράσις, ἀπαντῶσα καὶ παρὰ τῷ Προδρόμῳ (Β' 51, σ. 49 Legrand): *τὸ δός ἐδῶ, τὸ δός ἐκεῖ* καὶ ἐν τῇ νεοελληνικῇ

9. Ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ νεοελληνικῇ ράπτου, κεῖται ὑφάντης ἐν τῇ παρ' Ἀποστολίῳ 1676: *Ὑφάντου πταίσματος ὑπήτης ἐτύφθη*. Ἡ ἀνάγνωσις ὁμοίως αὕτη ἐν τῇ Γοττιγκεῖῳ ἐκδόσει εἶναι πλημμελής. Καὶ τὸ μὲν πταίσματος πάντως διορθωτέον πταίσαντος, ὡς ἔχει καὶ εἰς τῶν κωδίκων καὶ παλαιότεραι ἐκδόσεις· ἐν δὲ τῷ παραλόγῳ ὑπήτης, ὅπερ ἄλλοι μὲν ὑπηρέτης, ἄλλοι δ' ὑπήνης διορθοῦσιν, ὑποκρύπτεται βεβαίως ὁ αὐλητῆς τῆς ἀρχαίας κωμικῆς ρήσεως, παραμορφωθείς ἐνεκα παραλείψεως τοῦ ἀρκτικοῦ α καὶ κακῆς γραφῆς τοῦ λ. Ὅθεν νομίζομεν ὅτι ἡ παροιμία πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ: *Ὑφάντου πταίσαντος αὐλητῆς ἐτύφθη*.

νικῆ παροιμία: Δὸς ἐδῶ καὶ δὸς ἐκεῖ, | πῶς θὰ κάμωμε βρακί;
(Βενιζέλος, σ. 62, 136).

Ὅπου τὸν φουῖρνον ἔκτισε, πάλε ἄς τὸν χαλάσῃ (στ. 282).

Δισκεύασεν οὕτω ὁ Γλυκᾶς τὴν γνωστὴν ἄλλοθεν μεσαιωνικὴν παροιμίαν. Ἡ ἀπειλὴ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου δηλοῦσιν ὅτι ἦτο παροιμία οἱ μνημονεύοντες ταύτης ἱστορικοί, ὁ μὲν Σκυλίτσης (II 643-Bonn) λέγων «τὸ δημῶδες τοῦτο καὶ καθημαξευμένον ἐπιλέγων» ὁ δὲ Γλυκᾶς (σ. 601 Bonn) «τὸ δημοκοπούμενον τοῦτο λέγων». Ὡς παροιμίαν ἀναφέρουσι ταύτην καὶ ὁ Δουκάγκιος (Glossar., σ. 1698 ἐκ τοῦ Σκυλίτση) καὶ ὁ Κοραῆς (Ἄτακτα, τ. Β', σ. 427), μετ' αὐτοῦ δ' ὁ Σπ. Ζαμπέλιος (Ἄσματα δημοτικά, ἐν Κερκ. 1852, σ. 362. 378), ὅστις καὶ συμπλήρῳσιν αὐτῆς προέτεινε: *Ἐγὼ σ' ἔκαμα, φουῖρνέ μου, κ' ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω* πρὸς ἀποκατάστασιν πολιτικοῦ στίχου (ἐν Πανδώρα 1856, τ. Ζ', σ. 378-379) καὶ ὁ Σπ. Λάμπρος (Collection des Romains Grecs, σ. XII). Καίπερ δ' ἀγνοῶν τὰς παρατηρήσεις τούτων εἰς τὰ αὐτὰ κατέληξε πορίσματα καὶ ὁ Krumbacher (ἐν Blätter f. bayer. Gymnasialw., 1887, σ. 123, ἐν Sitzungsber d. bayer. Akad. phil.-hist. Kl. 1887, τ. II, σ. 60 καὶ ἐν MGS, σ. 226) μνημονεύσας τῶν βυζαντινῶν πηγῶν καὶ ἀποκατάστησας τὸν πολιτικὸν στίχον διὰ τῆς προσθήκης τοῦ μου μετὰ τὸ φουῖρνε.

Τέσσαρες ἐν ὄλῳ παραλλαγαὶ τῆς μεσαιωνικῆς ταύτης παροιμίας περιεσώθησαν, πλὴν τῆς ἐν τοῖς Στίχοις τοῦ Γλυκᾶ, ἧς εἶναι μᾶλλον διασκευὴ αὐτῆς, ὡς εἶπομεν, αἱ ἑξῆς:

- *Ἐγὼ σε ἔκτισα, φουῖρνε, ἐγὼ νὰ σε χαλάσω.* (Σκυλίτσης).
- *Ἐγὼ σε ἔκτισα, φουῖρνε, ἐγὼ σε καὶ καταλύσω.* (Γλυκᾶ, Χρονικόν).
- *Ἐγὼ σε ἔκτισα, ἰπνέ, καὶ ἐγὼ σε κατασπάσω.* (Πλανοῦδ., ἀρ. 135 ἑλλείπουσα ἐκ τοῦ Βαροκκιανοῦ κώδικος· ἐν δὲ τῷ Βατικανῷ ἀντὶ τοῦ ἔκτισα διάφορος γραφὴ φέρεται ἔστησα).

— *Ἐγὼ σε ἔκτισα φουῖρνέ μου, καὶ ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω.* (Ἀγιορειτικοῦ κώδ. τοῦ ρωσικοῦ, ἀρ. 779, φ. 8α, ἀρ. 50).

Νεοελληνικαὶ δὲ δύο:

— *Ἐγὼ σ' ἔκτισα, φουῖρνε, ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω.* (Κοραῆ, Ἄτακτα, τ. Β', σ. 375. Βενιζέλος, σ. 68, 32, ὅστις παραλαμβάνει ἐκ τοῦ Κοραῆ, παραθέτων καὶ τὴν ἑρμηνείαν τούτου. Ἀνατολικὴ ἐπιθεώρησις Α', σ. 452, 98 [θὰ σὲ χ.]).

— *Ἐγὼ, φουῖρνέ μου, σ' ἔφτειασα, ἐγὼ θὰ σὲ χαλάσω.* (Παπαζαφειροπούλος, σ. 231, 214).

Αἱ σφζόμεναι μεσαιωνικαὶ παραλλαγαὶ δεικνύουσιν ὅτι δύο τύπους τῆς παροιμίας ἔχομεν σκοπούμενου τοῦ μέτρου· ἓνα δὲ ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν τῇ πελοποννησιακῇ παρὰ Παπαζαφειροπούλου παραλλαγῇ, ἀποτελούμενον ἐξ ἑνὸς πολιτικοῦ στίχου, καὶ ἕτερον διατηρηθέντα ἐν τῇ παρὰ Κοραῆ παραλλαγῇ, ἐκ δύο διμέτρων ἰαμβικῶν καταληκτικῶν, τῶν ἡμιάμβων ἢ ἀνακρεοντείων καλουμένων.

*Ἐγὼ σ' ἔκτισα, φουῖρνε,
Ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω.*

Πλὴν δὲ τούτου καὶ λεκτικαὶ τινες διαφοραὶ παρατηροῦνται. Τὸ παρὰ Σκυλίτση *έω* (ἄπερ κατὰ τὰ χειρόγραφα ἴσως καὶ οἱ ἐκδότης τῆς Βυζαντιδος καὶ ὁ Δουκάγκιος μετέπλασαν εἰς τὸ ρῆμα *έω*) εἶναι διαλεκτικὸς τύπος τοῦ ἐγώ· ἀντὶ τοῦ *έκτισα* ἔχομεν ἐν τῷ βατικανῷ κώδικι τοῦ Πλανούδη *έστησα*, ἀντὶ τοῦ *χαλάσω*, *καταλύσω* μὲν παρὰ Γλυκᾶ, *κατασπάσω* δὲ παρὰ Πλανούδη, ἦτοι τὸν μονολεκτικὸν τύπον τοῦ μέλλοντος ἄνευ τῆς διὰ τοῦ *νά* περιφράσεως. Ἡ δ' ἀντικατάστασις τοῦ *φοῦρνε* διὰ τοῦ *ἰπνέ* ὑπὸ τοῦ Πλανούδη καὶ τοῦ *νά* διὰ τοῦ *ἴνα* ὑπὸ τοῦ Σκυλίτση εἶναι ἐκ τῶν συνήθων τοῖς βυζαντινοῖς διαφθορῶν τῆς δημώδους. Τοιοῦτο δ' ἴσως πρέπει *νά* θεωρηθῆ καὶ τὸ *κατασπάσω* τοῦ Πλανούδη, ἐνῶ τὸ *καταλύσω* τοῦ Γλυκᾶ φαίνεται γνησιώτερον, διότι τὸ ρῆμα *καταλύω* μέχρι τοῦ νῦν ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ φθεῖρω, *καταστρέφω*.

Ἄπῃρέ με ἢ χολή (στ. 285).

Μέ πῃρε ἢ χολή λέγεται παροιμιακῶς καὶ σήμερον ἀντὶ τοῦ συνηθεστέρου *Μέ πῃρε ὁ θυμός*. Κατὰ τὴν δημώδη φυσιολογίαν τοῦ σφόδρα ὀργιζομένου ἀνέρχεται ἢ χολή μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν, λέγουσι δὲ περὶ αὐτοῦ: *Τοῦ ἀνέβη ἢ χολή στὰ μάτια* (Ἀραβαντινός, ἀρ. 1397 [ἀνέβηκεν]. Βενιζέλος, σ. 318, 481). Περὶ δὲ τῶν ὀχληρῶν, τῶν προκαλούντων τὴν ἀγανάκτησιν λέγουσι: *Μοῦ ἔφερε χολή στὰ μάτια* (Ἀραβαντινός, σ. 176, 34. Βενιζέλος, σ. 167, 263).

Ἐβράσεν ἢ καρδιά μου (στ. 286).

Βράζει ἢ καρδιά μου ἢ βράζει ἢ καρδιά στὰ στήθη μου λέγουσι σήμερον εἰς τὴν σημασίαν τοῦ συγκρατῶ μετὰ δυσκολίας τὴν ἐκχειλίζουσαν ὀργήν. Παραπλησία φράσις εἶναι *Βράζει ὁ πόνος μέσα μου*. Ὁμοίαν δὲ σημασίαν ἔχει ἢ παροιμιώδης φράσις *Βράζω με τὸ ζουμί μου*, κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τοῦ μαγειρικοῦ δρου, ἦτοι ὑποφέρω, στενοχωροῦμαι, χωρὶς *νά* καθιστῶ κοινωνοῦς τοῦ πόνου μου τοὺς ἄλλους. Ἄλλην δ' ἔννοιαν ἔχει τὸ *βράζει τὸ αἷμά μου* ταυτόσημον τῷ σφριγῶ.

Νά δώσω εἰς πέτραν καὶ λυθῶ (στ. 287).

Δὲν ὑποφέρω πλέον, λέγει ὁ ποιητής, θά κτυπήσω εἰς βράχον *νά* κατασυντριβῶ, *νά* λυῶσω, *νά* γίνω *λυῶμα*, κατὰ τὴν δημώδη ἔκφρασιν. Εἶναι παροιμιώδης φράσις δηλοῦσα τὸν ἐσχατον ἀπελπισμόν· παρομοίως λέγουσι σήμερον, ὑπεμφαίνοντες μάλιστα ὅτι τὸ κακὸν ἐξ ἰδίας ἀβουλίας προῆλθε: *Θά πάρω πέτρα *νά* χτυπήσω τὸ κεφάλι μου, Θά χτυπήσω τὸ κεφάλι μου στὸν τοῖχο, Ἄς βαρῆ τὸ κεφάλι του στὸν τοῖχο*. Ἄλλην δ' ἔννοιαν ἔχει ἢ παροιμία *Ἐπαρε κεφάλι, βάρει τοῖχο ἢ Πάρ' τὸ κεφάλι του καὶ βάρει το στὸν τοῖχο*, λεγομένη ἐπὶ ἀναισθητῶν.

*Ἐγὼ ψηφίζω θάνατον, χρεωστῶ καὶ *νά* τὸν δώσω* (στ. 291).

Ἐν ἄλλοις λόγοις, καταφρονῶ τὸν θάνατον, πάντως θὰ ἀποθάνω ποτέ, ὁπόταν δὴ ποτε καὶ ἂν ἐπέλθῃ δὲν μὲ μέλει. Ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς λέγει παροιμιακῶς *Μιὰ ζωὴ χρωστῶ* ὁσάκις θέλει νὰ δεῖξῃ ἀδιαφορίαν πρὸς τὸν θάνατον.

Ἦλθον εἰς κόσμον σήμερον, σήμερον ὑπαγαίνω (στ. 292).

Καὶ ὁ στίχος οὗτος ἐκ παροιμίας ἐλήφθη, ἐμφαινούσης ἐπίσης περιφρόνησιν τοῦ θανάτου. Ὁμοία παροιμία φέρεται παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ: *Σήμερα γεννηθήκαμε, σήμερα θὰ χαθοῦμε*, πολλάκις καὶ ἐν δημοτικοῖς ἔσμασιν ἐπαναλαμβανομένη. Ἐννοεῖ δ' ὁ λέγων ὅτι πρέπει νὰ μὴ συλλογισθῶμεν τὸν θάνατον, ὑποθέτοντες ὅτι δὲν ὑπῆρχομεν πρότερον ἀλλ' ὅτι τὴν σημερινὴν ἡμέραν εἶδομεν τὸ φῶς καὶ θὰ στερηθῶμεν αὐτοῦ. Ὁμοιον τὴν διατύπωσιν εἶναι τὸ τοῦ Σοφοκλέους (Οἶδ. Τύρ. 438) «Ἦδ' ἡμέρα φύσει σε καὶ διαφθερεῖ», ὅπερ ὑποτίθεται λέγων ὁ Τειρεσίας πρὸς τὸν Οἰδίποδα, ὑποσημαίνων ὅτι τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ τὰ κατὰ τὴν γέννησίν του θὰ μάθῃ οὗτος καὶ θὰ πηρωθῇ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀλλ' ὅτι ἡ αὐτὴ παροιμία κατὰ τὴν ἔννοιαν ἦν σήμερον ἔχει ἐφέρετο καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους συνάγομεν ἐκ τε τοῦ στίχου τοῦ Γλυκᾶ καὶ ἐκ δύο χωρίων τῆς Ἀλεξιάδος τῆς Ἀννης τῆς Κομνηνῆς ἐν Δ 6 (σ. 114b Παρισ., σ. 207 Bonn) ἢ προσλαλῶν τοῦ Ρομπέρτου καταλήγει οὕτω: «χρῆ ...τὴν μετ' αὐτοῦ ἀναδύσασθαι μάχην, ὡς τῆνικαῦτα γεννηθέντας καὶ τεθνηξομένους» ἐν δὲ Z 3 (σ. 197d Π., σ. 348 B.) λέγει ὁ Ἀλέξιος: «χρῆ...κατ' αὐτῶν (τῶν Σκυθῶν) ἐπιπλασθῆναι ὡς σήμερον γεννηθέντας καὶ τεθνηξομένους». Ἐπανευρίσκομεν δὲ τὴν παροιμίαν καὶ ἐν τῇ *Ριμάδα τοῦ Βελισσαρίου* (στ. 329 ἐν Wagner, *Carmina*, σ. 358): *Τί καρτεροῦμεν, ἀδελφοί, καὶ τί προσμελετῶμεν; | Σήμερον ἐγεννηθήμεν, σήμερον τελευτῶμεν.*

Ἐκεῖνο τὸ σὲ ἀπόκειται καὶ τὸ σὲ περιμένει εἰς τὸ ἐκ παντὸς θέλει ἐλθεῖν (στ. 298-9).

Πολυπληθεῖς εἶναι καὶ αἱ γνῶμαι τῶν ἀρχαίων καὶ αἱ νεοελληνικαὶ παροιμιαὶ αἱ διδάσκουσαι ὅτι ἀδύνατον τὸ διαφυγεῖν τὴν πεπρωμένην μοῖραν. Ἄν δ' οἱ προκείμενοι στίχοι τοῦ Γλυκᾶ ἐλήφθησαν ἐκ παροιμίας ἢ εἶναι ἀπλῆ ἐπανάληψις μυριολέκτου γνώμης δύσκολον νὰ ἐξακριβωθῇ.

Μὴ κρούης καὶ λαμβάνης (στ. 299).

Καὶ ἐν τῷ στ. 252, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, φέρεται *Καὶ κρούεις καὶ λαμβάνεις*. Ἡ παροιμία αὕτη σημαίνει τὴν ἀνταπόδοσιν κακοῦ (καὶ δίδεις πληγὰς καὶ λαμβάνεις), ὡς πολλαὶ νεοελληνικαὶ ὁμοιαί.

— *Ὅτι ἔκαμες λαβαίνεις*. (Ἀραβαντινός, ἀρ. 1039. Βενιζέλος, σ. 238, 896).

— *Κάμης, λάβης*. — *Κάμης, πάθης*.

— *Ἐπήραμε κ' ἐδώσαμε*. (Ἀραβαντινός, ἀρ. 1626).

— *Πήραμε καὶ δώσαμε, καὶ τᾶλλα μὲ γειά*. (Πύργου Ἠλείας παρὰ Λιναρδά-

κη. Πρβλ. Otto 500). και πλείσται ἄλλαι.

Ἐνταῦθα δ' ἀρνητικῶς ἐκφέρεται ἡ πρώτη πρότασις, διότι θέλει νὰ εἴπῃ ὁ ποιητής, ὅτι καίτοι μὴδὲν πράξας κακόν, ὁμοῦς θὰ πάθῃς, διότι σοὶ εἶναι πεπρωμένον.

Ἡ ζάλη τούτη νὰ διαβῆ, πάλιν νὰ ἐλθῆ γαλήνη (στ. 314).

Ζάλην ἐννοεῖ τὴν τρικυμίαν καὶ μεταφορικῶς τὴν συμφορὰν. Ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς λέγει ὁμοίως μεταφορικῶς: *Μπόρα εἶναι καὶ θὰ περάσῃ, Ὡς ποῦ νὰ περάσῃ ἢ μπόρα, Ὡστε νὰ διαβῆ ἢ φουρτοῦνα*, καὶ ἄλλας τοιαύτας φράσεις.

Ἄφ' ὅτου φθάσῃ ὁ πειρασμός, τὸ πόθεν μὴ γυρεύῃς, μὴ ψηλαφᾷς τὸ αἶτιον, μὴ λέγῃς πόθεν ἦλθεν! Ἀνακομπώσου, δέξου τον, καὶ ὡς δύνῃ δούλευσέ τον κτλ. (στ. 329 κέ).

Ἄν σοῦ συμβῆ τι δεινόν μὴ δυσφορήσῃς μὴδ' ἀποδυσπετήσῃς, ἀλλὰ κανόνισον τὰς πράξεις σου ὡς ἔνεστι προσφορώτατα πρὸς τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολὴν εἰς τὰ τοῦ βίου σου. Ταύτην τὴν ἐννοίαν ἔχει ἡ παροιμία, ἣν παραφράζει ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὁ Γλυκᾶς καὶ ἣς παρ' ἡμῖν φέρεται ἡ ἐπομένη παραλλαγὴ.

— *Σὰ σοῦ τύχῃ πειρασμός, | δέξου τον θὰν ἀγασμό.* (Θήρας. Δεκιγάλα, Στατιστικὴ, σ. 71 [*Σὰν σοῦ λάχη-δι' ἀγασμόν*]. Βερέττας, σ. 50, 49 [*Ὅταν σ' εὐρῆ ὁ π.-δι' ἀγασμόν*]. Βενιζέλος, σ. 236, 870 [*Ὅταν σ' εὐρῆ ὁ π.-γι' ἀγασμόν*]. — Κρήτης. Φραντζεσκάκης, σ. 114 [*Σὰ σ' εὐρῆ ὁ π.*]. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 294, 618 [*ὁ π.-για ἀγασμόν*]. — Ἀθηνῶν. Ἑβδομάς Α' 192 [*πέρασέ τον για ἀγασμό*]. — Θήρας παρὰ Νοητάκη [*Σὰ σοῦ λάχη-για ἄ.*]. — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη [*για ἄ.*]. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [*ὁ π.-για ἄ.*]).

Ὁ λύκος γὰρ ἐν τῇ δορᾷ κρύπτεται τοῦ προβάτου (στ. 336).

Ὁ Κοραῆς (Ἄτακτα Δ', σ. 298) ἀναφέρει ὁμοίαν νεοελληνικὴν παροιμίαν: *Λύκος εἰς δέρμα προβάτου*. Ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. Ζ', 15) ληφθεῖσα αὕτη ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς. Βλ. Not. et extr. des mss., τ. XI, σ. 123 (Σχολ. Γρηγ. Ναζιανζην.). Θεόδ. Ὑρτακην. ἐν Boissonade, An. Gr., τ. II, σ. 431. — Φωτ., Ἐπιστ. 216, σ. 529 Βαλέτ.

Μὴ δώσης ὅλως ἀφορμὴν τοῖς ἀφορμὴν ζητοῦσιν (στ. 340).

Πιθανῶς εἶναι καὶ αὕτη παροιμία, ὡς δεικνύει ἡ ταυτόσημος νεοελληνικὴ:

— *Λεῖψε τὴν ἀφορμὴ μὴ σοῦ κολλήσῃ κριμα.* (Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ καὶ Νοητάκη. — Δεκιγάλα, Στατιστικὴ Θήρας, σ. 71).

Πρόηλθε δ' ἴσως ἐκ ρήσεώς τινος τοῦ Παύλου (Β' Κορινθ., ια' 12).

Ἄφ' οὗ [τὰ θέλεις] οὐ θεωρεῖς, τὰ βλέπεις καταδέχου (στ. 345).

* Αρχαία τις παροιμία παρά Πλάτωνι (Ἰππ. μειζ. 301 c. Βλ. καὶ Κοσκ, Fr. com. Att. III 17, 50) λέγει «Οὐχ οἷα βούλεται τις, ἀλλ' οἷα δύναται». ἀπαράλλακτος δὲ ταύτη εἶναι ἡ νεοελληνική: *Κατὰ ποῦ μπορούμε, κι ὄχι κατὰ ποῦ ξέρομεν* (Νάξου παρά Μ. Ι. Μαρκόπολι). Ἄλλ' ἔνεκα τῆς διαφορᾶς τῆς παρά Γλυκᾷ διατυπώσεως δὲν δυνάμεθα ἀσφαλῶς ν' ἀποφανθῶμεν ἂν ταύτην τὴν παροιμίαν εἶχε κατὰ νοῦν οὗτος ἢ ἄλλην παραπλησίαν, ἢ ἂν τούναντίον ἡ γνώμη αὐτοῦ εἶναι ἀσύναπτος πρὸς παροιμίας.

Καὶ πραγματεύου τὸν καιρὸν (στ. 346).

Πολλαὶ παροιμίαι παραγγέλλουσι νὰ πραγματευώμεθα τὸν καιρὸν, νὰ οἰκονομῶμεν τὰς περιστάσεις. Ἄλλων ὁμοῦς ρημάτων ἀντὶ τοῦ πραγματεῦμαι γίνεται ἐν αὐταῖς χρήσις· τοῦ ἐπαινῶ ἐν τῇ μεσαιωνικῇ παρά Πλανοῦδη 209: *Τὸν καιρὸν δὲν ζῆς ἐπαίνει*. ἐν δὲ νεοελληνικαῖς τοῦ περνῶ: *Πέραν τὸν καιρὸ καθὼς ἔρχεται* (Βενιζέλος, σ. 253, 91β) καὶ τοῦ ἀρμενίζω: *Καθὼς τὸν εἶρω τὸν καιρὸ, ἔτσι τὸν ἀρμενίζω* (Κεφαλληνίας παρά Σ. Παγώνη)¹⁰. Ἐν δὲ ταῖς ἐπομέναις ἢ λέξεις καιρὸς τίθεται εἰς τὴν σημασίαν τοῦ οὐρίου ἀνέμου καὶ μεταφορικῶς τῆς εὐκαιρίας: *Ὅτας βροῆς τοῦ καιροῦ σ', νὰ τοῦ ἀρμινίζης* (Πολιχνίτου Λέσβου παρά Γρ. Ν. Βερναρδάκη). Ἄλλ' ἐστὸν πῶβρη τὸν καιρὸν κι δὲν τὸν ἀρμενίσῃ! (Μεγίστης. Ὁ ἐν ΚΠ, σὺλλ. ΚΑ', σ. 316, 50 [*Τὸν καιρὸν τσῆσαι δὲν τὸν εἶ*]). Λιβισίου παρά Μουσαίου.

Φέρου τῷ φέροντί σε (στ. 346. Πρὸβλ. καὶ στ. 380).

Εἰς παροιμίαν μετέπεσε τὸ ἐπίγραμμα τῷδε Παλλαδᾷ (Ἄνθολ. Γ' 73), ἂν μὴ καὶ τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἐκ παροιμίας ἔλαβε:

Εἰ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ φέρου· εἰ δ' ἀγανακτεῖς

10. Παραβλητέα τῇ παροιμίᾳ ταύτῃ ἡ βυζαντινὴ *Κόμπωνε καὶ ἀρμενίζε* (Krumbacher, MGS, σ. 126, ἀρ. 104. Πλανοῦδ. 76), ἐνθα τὸ ἀρμενίζω ἔχει ἦν καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ καὶ ἐν ταῖς νεοελληνικαῖς παροιμίαις σημασίαν (πλέω ἢ ἰσποδρομῶ, être sous voile καὶ aller à la voile), οὐδεμίαν δὲ σχέσιν ἔχει πρὸς τοὺς Ἀρμενίους ὡς ἐνόμισεν ὁ Crusius (Rh. Mus. 42, σ. 407).

11. Τὸ σχετλιαστικὸν τοῦτο ἐπιφώνημα καθὼς καὶ τὸ τῇ προσθήκῃ τοῦ μόνον παραθὲν ἀλίμονον γράφεται συνήθως διὰ διπλοῦ λ καὶ τῆς διφθόγγου οἰ, ἐτυμολογούμενον ἀπὸ τοῦ ἀλλ' οἰμοί! ὁ δὲ Σκ. Βυζάντιος γράφει *ἀλήμων ὦ*, ἐτυμολογῶν ἀπὸ τοῦ *ἰαλέμων ὦ!* ὅπερ νομίζει ὅτι εὐρίσκεται ἐν τῇ *Γαλεομνομαχίᾳ*. Ἄλλ' ἐν ταύτῃ κατ' ὀρθὴν στίξιν ἀναγινώσκεται (στ. 328), «ἰαλέμων, ὦ καὶ πάλιν ἰαλέμων», καὶ ἄλλως δὲ περισσότερον βεβαιασμένη εἶναι ἡ ἐτυμολογία αὕτη τῆς ἀπὸ τοῦ ἀλλά καὶ οἰμοί. Καθ' ἡμᾶς τὸ ἐπιφώνημα ἐλήφθη ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, ἐκ τῆς ὑστάτης κραυγῆς τοῦ Ἰησοῦ *Ἥλι ἡλί* (Ματθ. κζ' 46). Προτάσσεται δὲ τούτου τὸ ἐπιφώνημα *ἄ!* συνηθέστατα, ἢ τὸ *ὦ!* ἢ τὸ *οὐ!* Μετὰ τοῦ *ὦ* ἔχομεν τὸ ἐπιφώνημα ἐν τῷ διαλεκτικῷ τύπῳ *ὠλίσ!* μετὰ τοῦ *οὐ* ἐν τῷ *οὐ ἡλί* [*οὐ εἰλή*] τοῦ βατικανοῦ κώδικος τῆς συλλογῆς τῶν βυζαντινῶν παροιμιῶν (Krumbacher, MGS, σ. 123, 63)· μετὰ τοῦ *ἄ* ἐν τῷ *ἄ ἡλί* [*αὐλή*] τοῦ ταυρινικοῦ (Krumbacher, αὐτ.) καὶ ἐν τῷ *Ἀηλεῖ* τοῦ ἀθωνικοῦ (Ἰβήρων ἀρ. 405, φ. 73α, ἀρ. 37). Ἀπλῶς δὲ *ἀλί* ἐν τῷ παρισινῷ 1409 (Krumbacher, αὐτ.) καὶ ἐν τῷ ἀθωνικῷ (ρωσικοῦ 779, φ. 4β, ἀρ. 10).

καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.

Καὶ νῦν οἱ λογιώτεροι παροιμιαζόμενοι λέγουσι τὸ ἀνωτέρω ἐπίγραμμα, ἀλλὰ καὶ παροιμῖαι ὁμοίαι φέρονται τινες.

—Σὰ σοῦ τρέχη, τρέχα· | σὰ δὲ σοῦ τρέχη, στέκα. (Βενιζέλος, σ. 237, 873 [Ὅταν - κι ὅταν δέ]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

—Ὅταν σοῦ τρέχη, τρέχα το. (Βερέττας, σ. 50, 50. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1029. Λελέκου, Ἐπιδόρπιον, σ. 162. Αὐτ., σ. 236, 96 [τρέχα]).

—Σὰ σοῦ τρέχη, τί τρέχεις; Καὶ σὰ δὲ σοῦ τρέχη, τί τρέχεις; (Χίου. Κανελλάκης, σ. 297, 642. — Κρήτης παρὰ Καλαϊσάκη [τρέχεις; Σὰ δὲν σοῦ τρ.]).

—Σὰ δὲ σοῦ τρέχη, ποῦ τρέχεις; (Ἀνατ. Ἐπιθ. 560, 367. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 296, 636. — Μεγίστης. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΚΒ', σ. 323, 418 [Σὰδ δέσ σε τρέσ' ει, ποῦ τρέσ' εις;] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Σὰ δέ σι τρέχι τί τρέχης;]).

—Σὰ δὲ τρέχι, μὴ τρέχης, | σὰ τρέχι, μὴ τρέχης. (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—Τὶ τὸ τρέχης, ἀφοῦ δέ σε τρέχι; (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

—Σὰ δέσ' σοῦ τρέχη, μὴ τρέχης· | κι ἂ σοῦ τρέχη, μὴ τρέχης. (Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγ. Α'. σ. 360, 374).

Καὶ ἀντιθέτως:

—Σὰ δὲ σοῦ τρέχη, τρέχα το. (Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη).

Ἐν ταῖς ἐπομέναις δ' ἡ παραβολὴ εἶναι σαφῶς εἰλημμένη ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ἱπέως.

—Σὰ δὲ σοῦ τρέχη, καβαλλάρη, τί γινάσκεις τὸ ἄλογο; (Βενιζέλος, σ. 268, 11).

—Δὲ σοῦ τρέχει, καβαλλάρη, | μὴν ταραῖς, τὸ ποδᾶρι. (Λελέκου, Ἐπιδόρπιον, σ. 159).

—Δὲν σοῦ τρέχει, καβαλλάρη; Τί σκοτώνεις τᾶλογό σου; (Δάρβαρις, σ. 301 [Ἄν δὲν - τᾶλογόν σου;]. Ἀραβαντινός, ἀρ. 259. Βενιζέλος, σ. 14, 176 [Ἄν δὲν σου - ἦ: Σὰν δὲν σοῦ]. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη [τᾶλογο;]. — Ἰωαννίνων παρὰ Σάρρου [Δὲ σ' τρέχι κ., τί σκουτώνεις τᾶλουγό σ';]).

—Δὲν σὲ τρέχει, καβαλλάρη; μὴ σκοτόνης τᾶλογο. (Λακκοβικίων. Γούσιος, σ. 90).

—Ὅσο θέλης τρέχε το, κι ὄσο θέλη σ' ἀκλουθάει. (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

—Ὅσο σὲ τρέχη τρέχε το, ἔτσι σὲ ριζή κάτω, ξεπέζα σέρνε το. (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

Ἐν ἄλλῃ παροιμίᾳ ἡ Μοῖρα εἶναι ἡ τρέχουσα:

—Ἄν σοῦ τρέχη ἡ Μοῖρά σου, μὴν τρέχης, κι' ἂν δὲ σοῦ τρέχη, πάλιν μὴ τρέχης. (Μανάρης 10 [Ἄν σοι τρ. - δὲν σοι τρ.]. Βενιζέλος, σ. 14, 177), καὶ ἐν ἄλλῃ ἡ τύχη:

—Ἄν ἔχης τύχη, κάθησε, καὶ ἀνει δὲν ἔχης, κάτσε. (Καβαδίας, ἀρ. 449).

Ὅμοίως ἐν τῇ μεσαιωνικῇ:

— Ἐὰν ἔχῃς τύχην, τί τρέχεις; Καὶ ἂν οὐκ ἔχῃς, τί τρέχεις; (Πλανοῦδ. 197. — Ἀγιορειτικοῦ ρωσικοῦ κώδ. 779, ἀρ. 39 [τύχην, τρέχε - οὐκ ἔχῃς τύχην, τί τρ.] ἦτις εἶναι ἀπαράλλακτος σχεδὸν πρὸς τὴν εἰς τὸν Μένανδρον ἀποδιδομένην γνώμην (Meineke, FCG, V 109, ἀρ. 518. — Κοσκ, CAF, III, σ. 267, ἀρ. 1101. Πρβλ. W. Meyer, Die Urbinatische Sammlung, σ. 427, ἀρ. 31. 32), ἦτις ἴσως εἶναι διασκευὴ τῆς αὐτῆς παροιμίας:

Τύχην ἔχεις, ἄνθρωπε, μὴ μάτην τρέχε,
εἰ δ' οὐκ ἔχεις, κάθειυδε, μὴ κενῶς πόνει.

Μὴ συκοφάντην πτοηθῆς, ἂν ἔχη δρακοντιάσειν, ἂν ἔχη τὸ κοντάριν του φθάσειν εἰς τὸ Δυρράχιν (στ. 347—8).

Προδήλως τύπον παροιμίας ἔχουσιν οἱ στίχοι οὗτοι, οὐδεμίαν δμως ἀντίστοιχον αὐτῇ γινώσκωμεν.

Τοῦ καπνοῦ ὑπαγαίνει (στ. 354).

Πῆγε τοῦ καπνοῦ, ἔγινε καπνὸς λέγουσι καὶ σήμερον σημαίνοντες, ὅτι ὡς καπνὸς διελύθη.

Τὸ φροῦ καὶ φροῦ μὴ σὲ πλανᾷ, ποτε μὴ σὲ κομπῶνῃ (στ. 362).

Μὴ πλανηθῆς ἐκ τοῦ ἐπιδεικτικοῦ θεοῦ καὶ τοῦ κατ' ἐπίφασιν ὄλβου καὶ ἐκλάβης αὐτὸν διαρκῆ. Φροῦ καὶ φροῦ λέγεται παρ' ἡμῖν εἰς δήλωσιν τοῦ ἀμελῶς καὶ ἐν σπουδῇ γινομένου, ὡς ἐν τῇ παροιμίᾳ:

Φροῦ φροῦ καὶ τ' ἀμπέλια ξέφραγα. (Δεκτιγάλας ἐν Πανδώρα Γ', ἀρ. 88. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1465. Βενιζέλος, σ. 334, 51. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 316, 779. — Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 362, 413 [τά. ἄφραα]. — Τήνου παρὰ Στ. Καραλῆ [τά. ἄσκαβα]. — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη. — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [ξέφραα]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [ὁμοίως]).

Τοῦτο τὸ ἀνάβα τὸ γοργὸν ἔχει καὶ δὲξὺν κατάβα (στ. 363).

Ὅτι μετὰ τὴν εὐτυχίαν δὲν βραδύνει νὰ ἐπέλθῃ δυστυχία. Παροιμία μεσαιωνική, ἥς ὁμοίας ἔχομεν τὰς ἀκολουθοῦσας σημερινάς.

— Ὁ ἀνήφορος φέρνει καὶ κατήφορο. (Παπαζαφειρόπουλος, σ. 264, 610. — Δημητσάνης Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασμάτη [Ὁ ἀ. θὰ φέρῃ καὶ κ.]).

— Γῆ ἀνήφουρος θὰ φέρι κατήφορου (Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη. — Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ἰ. Πρωίου [Ἡ ἀ. φέρι κι κ.]).

— Ὅπου ἀνήφορο ἀνεβαίνει | πρέπει καὶ νὰ κατεβαίνει. (Μάνθου Ἰωάννου, Συμφορὰ Μωρέως, 1803, σ. 111).

—Ὁ πολὺς ἀνήφορος ἔχει καὶ κατήφορο. (Μανάρης, σ. 33 [θὰ φέρη καὶ κατήφορον]. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1794. Βενιζέλος, σ. 220, 640. — Δημητσάνης Γορτυνίας παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου [Ὁ πολὺ ἀ. θὰ φέρη καὶ κ.]).

—Μετὰ τὸν ἀνήφορο κατήφορος. (Κρομμύδη, Ἀκολουθία Β' διατριβῆς, σ. 32 [ἀνήφορον]. Negris, σ. 77, 482 [ὁμοίως]).

—Μὲ τὸν ἀνήφορο καὶ κατήφορο. (Βενιζέλος, σ. 158, 118).

—Ὁ δρόμος ἔχει καὶ ἀνήφορο καὶ κατήφορο. (Ἀραβαντινός, ἀρ. 827).

Καὶ τὰνάπαλιν:

—Ὁ κατήφορος θὰ φέρη καὶ ἀνήφορο. (Λελέκου. Ἐπιδόρπιον, σ. 172).

Τῆς παροιμίας ταύτης ποιεῖται χρῆσιν καὶ ὁ Σαχλήκης (Α', 72, σ. 18 Παπαδημητρ.): καὶ τὰ μεγάλα ἀνήφορα κατήφορα μέ φέραν.

Καθεὶς κοιμᾶται ὡς ἔστρωσεν, ὡς ἔσπειρε θερίζει, καθεὶς ὡς ἔμαγεύρευσεν εὐρίσκει το ἔμπροσθέν του (στ. 365-6).

Ἐν τοῖς δυοῖς τούτοις στίχοις περιλαμβάνονται τρεῖς παροιμιαί, ὧν παραλλαγαί εἰσιν αἱ ἐπόμεναι νεοελληνικαί. Τῆς μὲν πρώτης:

—Ὅπως στρώση καθένας, ἔτσι θὰ κοιμηθῆ. (Leake, Researches, 450, 57 [καθένας θὰ κ.]. Δάρβαρις, σ. 297 [καθένας θὰ κ.]. Μανάρης, σ. 33 [θὰ πλαγιάση]. Negris, σ. 99, 649 [καθ. θὰ κ.]. Sanders 57 [καθένας θὰ κ.]. — Πελοποννήσου. Ἐφημ. Φιλομαθῶν, 1857, σ. 203 [Καθὼς στρώνη κανεῖς]. Βενιζέλος, σ. 226, 722. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη [καθένας θὰ κ.]. Θήρας παρὰ Νοητάκη [θὰ πλαγιάση]. — Πολυχνίτου Λέσβου παρὰ Γρ. Βερναρδάκη [Ὅπως στρώσ' κανεῖς, ἔσθ' θὰ πλαγιάση]).

—Κατὰ ποῦ στρώσης κοιμᾶσαι. (Κρήτης. Jeannarakis 77).

—Κατὰ ποῦ στρώσης θὰ πλαγιάσης. (Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη. — Ἀγιάσσου Λέσβου παρὰ τοῦ αὐτοῦ [στρώγης θὰ τσ'μηθῆς]. — Καλλονῆς Λέσβου παρὰ τοῦ αὐτοῦ [στρώγης θὰ πλαγιάγης]). — Στερεᾶς Ἑλλάδος [Ὅπως στρ.]. — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη [ὁμοίως]. — Λακκοβικίων. Γούσιος, σ. 97 [Ὅπως ἔστρωσες]).

—Ὡς στρώσης θὰ κοιμηθῆς. (Θήρας. Δεκιγάλα, Στατιστικὴ Θήρας, 1850, σ. 50. — Κρήτης. Φραντζεσκάκης, σ. 117. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 246, 397 [Καθὼς θὰ στρ.]. — Κύμης. Τρίμη, Κυμαϊκά, σ. 68 [Ὅπως στρ. ἔτσι θὰ κ.]. — Μισενικόλα Καρδίτσης Θεσσαλίας παρὰ Α. Λαδιᾶ [Ὅπως θὰ στρ. ἔτσι θὰ κ.]. — Κορινθίας παρὰ Δ.Χ. Δουκάκη [Ὅπως στρ. ἔτσι θὰ κ.]. — Βρεσθένων Λακεδαιμόνος παρὰ Α. Κωνσταντοπούλου [Ὅπως στρ.]. — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [ὁμοίως]. — Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ [ὁμ.]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Κατὰ ποῦ στρ.]. Κιμώλου παρὰ Ἀδ. Ἀδαμαντίου [Ὅπως]).

—Ὅπως ἔστρωσες πλαγιάζεις. (Κοραῆ, Ἄτ. Β', σ. 335 [Ὡς στρώση καθεὶς οὕτω μέλλει νὰ πλαγιάση]. Μανάρης, σ. 22 [Καθὼς στρώσης, οὕτω]. Ἀραβαντινός, ἀρ. 982. — Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 21 [Καθὼς ἔ. θὰ πλαγιάσης]).

—Ὅπως ἐστρωσες, θὰ πέσης. (Βενιζέλος, σ. 226, 721· θὰ πέσης=θὰ κατακλιθῆς).

—Ὁ πασαεῖς κατὰ ποῦ στρώνει κομᾶται. (Κρήτης, Παρνασσός ΙΣΤ' 637, 86).

Ἡ δευτέρα εἶναι ἀρχαία παροιμία, ἀπαντῶσα μὲν καὶ παρ' ἀρχαίοις συγγραφεῦσι (βλ. Leutsch καὶ Schneidewin εἰς Γεώργ. Κύπρ. Λουγδ. 157. Otto, ἀρ. 1104), ἐπαναλαμβανομένη δὲ καὶ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν (Μιχαήλ Ἀκομιν. Β' 248 Λάμπρ. Νικηφ. Γρηγ. ΙΒ' 1, σ. 572 Bonn), εἴτε παρὰ τῶν ἀρχαίων παραλαμβανόντων, εἴτε ἐκ τῆς Βίβλου (Παροιμ. κβ' 8. Σειράχ ζ', 3. Παύλου, Πρὸς Γαλάτ. ζ' 8· Πρὸς Κορινθ. Β' Θ' 6).

Αἱ νεοελληνικαὶ παραλλαγαὶ εἶναι αἱ ἐξῆς:

—Καθὼς σπείρης θὰ θερίσης. (Βερέττας, σ. 35, 5 [Κ. ἔσπειρες ἐθέρισες]. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

—Ὅ,τι σπείρης θὰ θερίσης. (Βερέττας, σ. 35, 5 — Λακκοβικίων, Γούσιος, σ. 97).

—Ὅποιος σπέρνει φειδωλά, θὰ θερίζῃ λιγοστά. (Βενιζέλος, σ. 218, 602. Ἴσως ὁμως δὲν εἶναι αὕτη παροιμία δημώδης, ἀλλὰ παράφρασις τῆς ἐπιστολῆς Παύλου πρὸς Κορινθ. Β' Θ' 6).

—Ἀλάτσι σπέρνεις, ἄνεμον θὰ θερίσης. (Κρήτης, Φραντζεσκάκης, σ. 105. Αὐτόθεν παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη). Πρβλ. Παροιμ. Σολομ. κβ', 8.

—Ὅποιους σπείρῃ τὸν ἄνιμον, θὰ θερίσῃ τὸν δέ' ἀπὸ δῶ. (Λιβισίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

—Ὁ σπείρων ἄνεμον θερίζει θυελλίας. (Κωνσταντῆς, Ἡμερολ. Ἀνατολῆς, σ. 182, 65).

—Ἄ δὲ σπείρης, δὲ θερίζεις. (Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη) καὶ τινες ἄλλαι ὅμοιαι.

Τῆς δὲ τρίτης παροιμίας ἔχομεν τὰς ἐξῆς παραλλαγάς:

—Ὅ,τι μαγειρεύῃ κανεῖς τὸ βρίσκει στὸ ἀγγεῖό του. (Μανάρης, σ. 34 [μ. τις τὸ εὐρίσκει εἰς τὸ ἀγγεῖόν του]).

—Ὅ,τι μαγειρεύῃς τρῶς. (Ἐραβαντινός, ἀρ. 1044).

—Ὅπως μαγειρέψῃ κανεῖς θὰ κενώσῃ. (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

Ταύταις δὲ παραπλήσιαι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι οὐχὶ εὐάριθμοι σημεριναὶ παροιμίαι, ὁμοιόταται τὴν διατύπωσιν καὶ τὴν ἔννοιαν πρὸς τὰς ἀκολουθούσας δύο βυζαντινάς:

—Ὁ μαγειρεύων ψευδῆ, ἐν τῇ χύτρα τοῦτο εὐρίσκει. (Πλανοῦδ. 77).

—Ψεύτου κυνηγοῦ ἢ τσοῦκά του τὸ εὐρίσκει. (Ἀγιορειτικοῦ κωδ. ρωσικοῦ, ἀρ. 779, φ. 9β, ἀρ. 71).

Τὰ βόλια γυρισθῆν ἔχουν (στ. 368).

Σὺν τῷ χρόνῳ δηλ. θὰ ἐπέλθῃ μεταβολὴ τῆς τύχης· βόλια ἐνταῦθα εἶναι ὁ τῶν κύβων βόλος. Νῦν λέγομεν ἀπλῶς Ἐχει ὁ καιρὸς γυρίσματα. βλ. κατωτέρω τὰς παρατηρήσεις εἰς στ. 372.

Ἡ ἄρκος παίζει μετ' ἐσέν, νὰ παίξῃ καὶ μετ' αὐτόν (στ. 369).

Τὸ ἐπελθὸν εἰς σέ κακὸν θὰ ἐπέλθῃ καὶ εἰς αὐτόν. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν περιπίου καὶ διὰ τῆς αὐτῆς παραβολῆς ἐκφράζουσιν αἱ ἑξῆς σημεριναὶ παροιμίαι:

— Ἀκοῦς τὴν ἀρκουῖδα ὅπου χορεύει στὴ γειτονιά σου, | περίμενέ την καὶ στὴ γωνιά σου. (Δημητσάνης Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασιμάτη).

— Ἀρκουῖδι ποῦ χορεύει στὴ γειτονιά σου, δέξου το καὶ στὸ σπίτι σου. (Βρεσθένων Λακεδαιμόνος παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου).

— Ἀκοῦς τὴν ἀρκουῖδα καὶ χορεύει στοῦ γείτονά σου τὴν αὐλή, καλῶς νὰ τὴν δεχτῆς καὶ στὴ δική σου. (Παπαζαφειρόπουλος, σ. 213, 13 [δεκτῆς]).

— Ὅταν γλέπησ τὴν ἀρκουῖδα | στοῦ γειτόνου σου τὰμπέλι, πρόσμενέ την στὸ δικό σου. (Κρομμύδη, Ἀκολουθία Β' διατριβῆς, σ. 40 [Ὁ. Ἰδῆς ἀρκουῖδαν εἰς τοῦ γείτονος σου τὰμπέλιον ἔλπισέ την καὶ εἰς τὸ ἰδικόν σου]. Negris, σ. 101, 666 [ὁμοίως]. Μανάρης, σ. 34 [Ὁ. Ἰδῆς ἀρκουῖδαν εἰς τοῦ γείτονος σου τὸ ἄ. ἀπάντεχέ την καὶ εἰς τὸ ἰδικόν σου]. — Ἀραβαντινός, ἀρ. 1808 [καὶ στὸ δ.]. — Βενιζέλος, σ. 234, 839 [Ὅταν δῆς ἄ. στοῦ γ. τὰ. περίμενέ την καὶ στὸ δ. σου]).

Κατὰ ρωγὴν τὸν ἐλαδᾶν θεὸς οὐκ ἀποδίδει (στ. 370).

Καὶ ὁ στίχος οὗτος φαίνεται ὅτι εἶναι παροιμία, καίτοι οὐδεμίαν γινώσκωμεν ἀντίστοιχον νεοελληνικὴν. Ρωγὴ εἶναι τὸ ἐλαιοδόχον ἀγγεῖον, καὶ νῦν οὐ πῶ καλούμενον, ἐλαδᾶς δὲ (λαδᾶς) ὁ πῶλον ἔλαιον. Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι ὅτι ὁ θεὸς δὲν τιμωρεῖ ἕκαστον ἀδίκημα χωριστὰ δι' ἀναλόγου κολάσεως, ἀλλ' ὁ ἁμαρτωλὸς εὐρίσκει πάντως δίκην τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ συλλήβδην· δὲν κολάζει τὸν ἀπατῶντα τοὺς ἀγοραστὰς ἐλαιοπώλην δι' ἕκαστον ρωγὴ ἔλαιου, τὸ ὁποῖον ἐκλεψεν, ἀλλ' ἀθρόαν ἐπιβάλλει τὴν τιμωρίαν πασῶν τῶν κλοπῶν αὐτοῦ.

Ἐχει ὁ καιρὸς ἡμέρας (στ. 372).

Ἦτοι δὲν θὰ ἐκλίπη ὁ χρόνος, θὰ ἐπιστῆ ποτε ἡ ἡμέρα τῆς ἀποδόσεως. Νεοελληνικαὶ παροιμίαι παραπλήσιαι:

— Ἐχει ὁ καιρὸς γυρίσματα, κι ὁ μῆνας ἐβδομάδες. (Ἀραβαντινός, ἀρ. 405. Βενιζέλος, σ. 89, 346. — Βρεσθένων Λακεδαιμόνος παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου. — Πύργου Ἡλείας παρὰ Λιναρδάκη [κ' οἱ μῆνες]).

— Ἐχει ὁ καιρὸς γυρίσματα κι ὁ χρόνος μερονύχτια. (Λελέκου, Ἐπιδόρπιον, σ. 160).

Μιᾶ καταστραφήσεται καιροῦ ροπῆ καὶ ὦρα (στ. 373).

Πρὸς δήλωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ προσκαιροῦ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς ἔχει ρητόν, ὃπερ κολοβὸν παρέλαβεν ἐκ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας: *Μία ροπὴ καὶ ταῦτα πάντα* (Ἡλείου. Ἀραβαντινός, σ. 173.

45. Βενιζέλος, σ. 357, 104. — Ἀθηνῶν. — Πελοποννήσου).

Ἡ τύχη ἐκείνου σήμερον, αὔριον ἢ ἐδική σου (στ. 375).

Νεοελληνικαὶ παραλλαγαὶ τῆς παροιμίας ταύτης:

— *Σήμερον ἐμένα, αὔριον ἐσένα*. (Δάρβαρις, σ. 106). Πρβλ. καὶ Σειράχ λη' 22: *ἐμοὶ χθὲς καὶ σοὶ σήμερον*.

— *Σήμερα δικό μου, κι αὔριο δικό σου*. (Ἀραβαντινός, ἀρ. 1196. Βενιζέλος, σ. 273, 90 β).

— *Σήμερό 'ν' τοῦ νιοῦς καὶ ταχειὰ τάλλου*. (Κρήτης. Jeannarakis, σ. 159).

— *Σήμερα τοῦ γείτονα, κι αὔριο τῆς γειτόνισσας*. (Βερέττας, σ. 84, 3. Βενιζέλος, σ. 273, 90).

Ἄφες τὰ πάντα φέρεσθαι καθὼς ἐκεῖνα θέλουν (στ. 380)

Βλ. ὅσα ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω εἰς στ. 346 (σ. 473).

Καὶ θέλω οὐ θέλω γίνομαι καὶ τοῦ μαροῦ σαμάριν (στ. 558)

Ἐκὼν ἀέκων ταπεινοῦμαι καὶ ἐξυπηρετῶ καὶ τοῦ εὐτελεστάτου ἀνθρώπου τὰ θελήματα· γίνομαι σαμάρι διὰ νὰ καθίσῃ ἐπ' ἐμοῦ ἀντίστοιχος τούτη ἑτέρα σημερινὴ παροιμιώδης φράσις *ἀφήνω νὰ με καταλλικένη*. Ἡ παροιμία εἴρηται καὶ ἐν ἄλλῳ μεσαιωνικῷ ποιήματι, τῷ *Περὶ ἐπιτείας· Γίνετ' ὁ ξένος τοῦ μαροῦ σαμάριν καὶ καθίζει* (στ. 58 ἐν Wagner, *Opus. gr. med. aevi*, σ. 205, καὶ ἐν Πανδώρας, τ. ΚΒ', σ. 473). Ἐπὶ τῶν οὐτιδανῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἠναγκασμένων νὰ ὑπείκωσιν εἰς τὰς θελήσεις ταπεινῶν ἀνθρωπαρίων λέγεται νῦν ἡ παροιμία:

— *Ὅπου γάδαρος κι αὐτὸς σαμάρι*. (Βενιζέλος, σ. 221, 648. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 311, 1162 [κ' ἐμεῖς σ.]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [κ' ἐγὼ σ.].

— *Ὅποιος γάδαρος κ' ἐγὼ σαμάρι*. (Καρυστίας παρὰ Μπιλίρη. — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐγένετο δῆλος ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ Γλυκᾶς παρεμβάλλει τὰς δημῶδεις παροιμίας εἰς τοὺς Στίχους του. Ὅτε μὲν παραλαμβάνει ταύτας ἀμετάλλάκτους, οὐδὲν προσθέτων, ἀν μάλιστα ἐκ τῶν προτασσομένων ἢ ἐπιτασσομένων σαφῶς καταδεικνυταὶ ἡ ἔννοια αὐτῶν (πρβλ. στ. 183. 292. 365. 366. 370)· ἀμετάλλακτοι τὰ πολλὰ μένουσιν ὡς εἰκὸς καὶ αἱ παροιμιώδεις φράσεις (πρβλ. στ. 156. 285. 286. 354)· ὅτε δὲ τὴν δημῶδη παροιμίαν ἐπεκτείνει προστιθεὶς καὶ δεῦτερον στίχον ἐπεξηγοῦντα ἢ ἀπλῶς κατ' ἄλλον τρόπον ἐπαναλαμβάνοντα τὸ νόημα αὐτῆς (πρβλ. στ. 274-5. 282-3)· ἄλλοτε χωρὶς νὰ μεταβάλῃ τὰς λέξεις τῆς παροιμίας διὰ παραπληρωμάτων ἀυξάνει τὸ μέγεθος αὐτῆς ἀπὸ ἐνὸς εἰς δύο ἢ πλείονας στίχους ἢ καὶ τὸ μέτρον μεταβάλλει (στ. 117-8. 270-2)· ἢ τέλος καὶ τὴν φράσιν ἐξαλλάσσει καὶ διὰ παντοίων ὀρθολευμάτων καθίστησι δυσδιάγνωστον τὴν παροιμίαν (στ. 79 κέ. 252-3. 329 κέ).